

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

25. заседание

Събота, 20 декемврий 1941 г.

(Открито въ 10 ч. 40 м.)

Председателствувалъ подпредседателътъ Никола Захариевъ. Секретари: Атанасъ Цвѣтковъ и Георги Михайловъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.
Отпуски	425
Законопроектъ	425
По дневния редъ:	
Законопроектъ за бюджета на държавата за 1942 бюджетна година (Първо четене — продълже- ние разискванията)	425
Говорили: П. Савовъ	425
С. Колчевъ	432
Дневенъ редъ за следващото заседание	436

Председателствувашъ Никола Захариевъ: (Звъни) При-
съствуватъ необходимото число народни представители.
Откривамъ заседанието.

(Отсъствуватъ народнитѣ представители: Александъръ
Карапетровъ, д-ръ Божко Ковачевски, д-ръ Василь Геор-
гиевъ, Гаврилъ Гроздановъ, Георги Рашковъ, Георги Ми-
ковъ, д-ръ Георги Рафаиловъ, Гето Кръстевъ, Деню Ге-
оргиевъ, Димитъръ Андреевъ, Димитъръ Митковъ, Дочо
Узуновъ, Иванъ В. Петровъ, д-ръ Иванъ Йоговъ, Не-
дѣлко Кулумджиевъ, Петко Стайновъ, Петъръ Георгиевъ,
Петъръ Грънчаровъ, д-ръ Петъръ Шишковъ, Петъръ Ду-
мановъ, Серафимъ Георгиевъ, Стоянъ Димовъ, Тодоръ
Кожухаровъ и Тотю Маровъ)

Председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ
г-да народни представители:

Д-ръ Божко Ковачевски — 1 день;
Д-ръ Василь Георгиевъ — 1 день;
Д-ръ Георги Рафаиловъ — 1 день;
Деню Георгиевъ — 1 день;
Димитъръ Арнаудовъ — 2 дена;
Еню Клянтевъ — 2 дена;
Иванъ В. Петровъ — 1 день;
Петъръ Михалевъ — 1 день;
Петъръ Грънчаровъ — 1 день;
Петко Стайновъ — 2 дена, и
Тодоръ Кожухаровъ — 1 день.

Постъпилъ е отъ Министерството на финанситѣ за-
конопроектъ за отпущане заеми за строежъ на жилищни
сгради на преселницитѣ съ Северна Добруджа.

Законопроектътъ е раздаденъ на г-да народнитѣ пред-
ставители и ще бѣде поставенъ на дневенъ редъ.

Минаваме на дневния редъ. Точка първа:

Първо четене на законопроекта за бюджета на дър-
жавата за 1942 бюджетна година — продължение на
разискванията.

Има думата народниятъ представител г-нъ Петъръ
Савовъ.

Петъръ Савовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни пред-
ставители! Бюджетътъ на държавата, тъй както ни е
представенъ на обсъждане, отразява всестранния стопан-
ски, политически и културенъ животъ на държавата.
Ето защо съ загриженостъ и съ обективна кри-

тика, каквато ни препоръча г-нъ министърътъ на фи-
нанситѣ, трѣбва да го разгледаме и съ същата загриже-
ностъ да посочимъ препоръжитѣ, които да се следватъ
отъ управлението, та съ общи усилия да се получатъ же-
ланитѣ резултати.

Обаче още отъ началото, г-да, азъ трѣбва да заявя,
че не сподѣлямъ миньорния тонъ, който доминираше въ
речитѣ на деамата уважаеми наши колеги Поповци —
Атанасъ и Лазаръ — които дадоха преднина на едно пе-
симистично настроение, което, по моя оценка, е изразъ
на увлѣчение, на склонностъ у насъ българитѣ да ви-
ждаме съ увеличително стѣкло недѣжа, а съзнателно или
несъзнателно да не виждаме онова, което е хубаво, онова,
което е дѣлово, онова, което е народополезно. Не искамъ
да кажа, че тѣ правятъ това умишлено. Повтарямъ, пра-
вятъ го отъ увлѣчение, отъ желание може би да посо-
чатъ недѣжитѣ, като напустили обективността и пъл-
нотата при разглеждане положението на държавата, тъй
както то е отразено въ бюджета.

Уважаемиятъ г-нъ Лазаръ Поповъ вчера едва ли не
прочете на режима последното „алилуя“, като намѣри до-
статъчно сили въ себе си да каже, че само една ограни-
чена групировка, или единъ тѣсенъ кръгъ, во главе оная
срѣда, всрѣдъ която се движи самиятъ той, може сигурно
да брани режима, може сигурно да отстрани всички опа-
сения за неговото разклащане. Азъ, обаче, г-да, смѣтамъ,
че отъ 1934 г. насамъ не безпартийниятъ, но, бихъ ка-
залъ, противопартийниятъ режимъ, който се характери-
зира не съ думи, не съ волеизлияния, но съ непре-
къснато творчество и дѣла, се достатъчно много закрепи
и утвърди преди всичко въ съзнанието на широкитѣ ра-
ботнически и народни слоеве. Днесъ най-непопулярната
идея всрѣдъ народа е да говоришъ за възкресяване и за
реставрация на миналия партиенъ режимъ. Нима това не
е указание, че идеята за безпартийния режимъ се намира
въ съзнанието на маситѣ долу? И тогава защо е тоя пе-
симизъмъ и това надценяване — да се мисли, че единъ,
ствено само единъ тѣсенъ и ограниченъ кръгъ хора, на
възрастъ подъ 40 години, е гаранцията за сигурното па-
зене на днешния режимъ? Г-да народни представители!
Спомнямъ си въ връзка съ тая мисль казаното въ по-
интименъ кръгъ отъ уважаемия министъръ на вътре-
шнитѣ работи г-нъ Петъръ Габровски, който отъ мѣстото,
което заема, наблюдавайки по-непосрѣдствено и въ по-

широкъ масщабъ явленията въ нашата общественост, правилно бѣше казалъ: „Наддѣлява миньорниятъ тонъ на оценката. Всички сѣ склонни да пѣятъ пѣсеньта за „лошо“, „лош“ и „лошо!“

Г-да! Тукъ азъ си позволявамъ да виждамъ и влиянието на задграничната противобългарска пропаганда, защото тъкмо върху почвата на едно незадоволство, върху психологическата канава на едно негодуване може да се разколебае духътъ и въ народа, и въ армията. И ние съ своята деятельность, която има своето неотемлимо отражение долу въ широкитѣ народни слоеве, имаме задължението да поставимъ на преденъ планъ, обективно оценено и преценено, онова, което е творческо, онова, което е извършено за доброто на народа. Г-да! Който не работи; той не грѣши — стара поговорка е.

Въ заключителнитѣ слова на изложението на нашия министъръ на финанситѣ ние видѣхме предъ нашия духовенъ взоръ неговата фигура, тъй както той я обрисова — съ куртка, съ чизми, съ каска на главата и съ пушка на ремѣкъ или при нозе, натоваренъ съ голѣмата раница на държавния бюджетъ. Той искаше съ това да ни каже, че при обстановката, вътрешна и международна, въ която пребиваваме, всички трѣбва да се чувствуватъ, както се чувствуватъ онии, който е призванъ да пази границитѣ на фронта. Значи, при тази обстановка ние ще трѣбва да оценяваме онова, което релевира бюджетътъ, предложень ни за одобрение.

Г-да! Ние изприхихме възторжено изложението на финансовия министъръ. По моему за цѣлата наша общественост гова бѣ едно указание, че ние одобряваме следващата финансова политика. Не само това, но и нѣщо повече: ние заявяваме и наше сътрудничество съ хората на управлението и волята да продължимъ до окончателното провеждане на начертаната финансова политика отъ правителството. Тѣкмо заради туй азъ смѣтамъ, че при една обективна и безпристрастна критика намъ се налага, наредъ съ посочване дефектитѣ тукъ-тамъ, да подчертаемъ отъ тази висока трибуна на нашата общественост и оная сѣщина, която представлява управлението, изразена въ редица дѣла.

Социалниятъ характеръ, преди всичко, на сегашното наше фискално законодателство г-да народни представители, е характерниятъ му белегъ, въ различие отъ много предшествуващи фискални законодателства, въ които е преобладавало или скудоумието, или демагогията за привличане на повече адепти къмъ този или онзи партисень шабъ. Азъ виждамъ силата и особеността на днешния режимъ тѣкмо въ това, че той не се свързва съ фирмата X, Y или Z, защото дейцитѣ на днешното управление сѣ почти анонимни въ съзнанието на широкитѣ кръгове и защото тѣ знаятъ и разбиратъ, че днесъ се слѣдва една политика — стопанска, финансова, културна и външна — подъ едно ръководство, което даде достатъчно пици доказателства и за последния ораторъ, че мъдро провежда защитата на българскитѣ интереси.

За да бѣде обективенъ, ще посоча социалния елементъ въ данъчната политика. Държи се смѣтка при облагането съ патентъ за числото на децата въ семейството на данъкоплатеца — чл. 11, буква „а“, отъ закона за данъка върху приходитѣ; работници, чиято работа е сезонна, се облагатъ съвсемъ малко — чл. 6, забележка първа, отъ сѣщия законъ; отъ временната връхнинна 50% върху данъка-занятие се освобождаватъ: а) наемитѣ, за да не се увеличаватъ; б) амбулантнитѣ и дребни продавачи, плащащи патентъ и данѣкъ върху оборота до 8.000 л. годишно; отъ връхнинната 20% за посрѣщане извънреднитѣ разходи по отбраната се освобождаватъ служителитѣ и работницитѣ съ дребни заплати и пенсиониритѣ съ пенсия до 1.000 л. месечно, а военно-инвалидитѣ — напълно, безъ огледъ на размѣра, както и надничаритѣ съ надница до 40 л. дневно; съ закона за военно-временнитѣ печалби се засѣгатъ чувствително печалбитѣ надъ 20% на всички предприятия; еднократниятъ данѣкъ на лицата отъ еврейски произходъ засѣга специална категория данъкоплатци, които, поради връзки съ чужбина, лични качества и пр., се радватъ на едно по-високо благосъстояние; съ закона за опростотворяване на прѣжитѣ данѣци се премахнаха данѣцитѣ на глава, които бѣха еднакви за бедни и богати и се замѣниха съ връхнини върху данъка върху приходитѣ; води се една политика на неувеличение косвенитѣ данѣци, съ целъ да не се влияе за увеличение на ценитѣ, въ замѣна на което пъкъ се засили облагането на едритѣ доходи съ прѣки данѣци, като недостигътъ отъ приходи се покрива съ заеми; когато съпругъ и съпруга чиновници иматъ две и повече

дѣца, на съпруга не се удържатъ 10% отъ заплатата — чл. 6 отъ закона за бюджета на държавата за 1940 г. и т. н.

Г-да народни представители! Това именно законодателство, което сочи белега на единъ общественъ усѣтъ, е единъ отъ голѣмитѣ активи на финансовата политика на управлението.

Г-да народни представители! Преди да навлѣза да разгледамъ положението на стопанството и отношението му къмъ финанситѣ, тъй както г-нъ министърътъ на финанситѣ направи въ своето изложение, ще кажа нѣколко думи за творчеството, преди всичко, на ония ресори, които днесъ има да изиграятъ голѣма роля при уголѣмената територия на България, за създаването на кръвообращението на държавата, за засилването на съобщителнитѣ връзки въ държавата, безъ които не може да се поддържа ръководството на държавата, не може да се поддържа и стопанскиятъ животъ на сѣщата. За това творчество достатъчно е само да припомнимъ, безъ да се впускамъ въ подробности, следнитѣ факти. Отъ 1 януарий 1941 г. до 31 октомврий с. г. сѣ построени нови стълбовни телеграфни и телефонни линии въ вътрешността на страната за свързането ѝ съ Тракия, Македония и Западнитѣ покрайнини — 1.200 км.; възстановени телеграфни и телефонни линии въ Македония, Тракия и Западнитѣ покрайнини — 2.400 км.; покачени нови телеграфни и телефонни вериги по построенитѣ нови стълбовни линии — 3.200 км.; възстановено телеграфно и телефонно действие въ 54 пощенски, телеграфни и телефонни станции въ новитѣ земи; възстановиха се телеграфнитѣ и телефонни съобщения въ Бѣломорската и Македонската области между околнитѣ центрове и между нѣкои отъ общинитѣ и околнитѣ центрове; пустнаха се въ действие автоматичнитѣ централи въ Тракия и Македония, като се откриха всички държавни, общински, обществени и разрешенитѣ отъ окупационнитѣ власти частни постове. Това е само една страничка, г-да народни представители, отъ дѣлата на правителството, която сочи на едно реално творчество въ областта на съобщенията, чрезъ създаване на връзкитѣ, които трѣбва да съществуватъ между българскитѣ територии, които се присъединиха къмъ майката-отечество, и централното управление на страната.

Г-да народни представители! Колкото и да е, може би, отегчително да се слушатъ цифри, азъ прося вашето внимание само за 5 минути, за да видите, че презъ тази година се строи и въ друга една област, нѣщо, което заслужава да бѣде отбелязано тукъ, въ Народното събрание, и което заслужава надлежната похвала и насърчение.

Г-да народни представители! Положението на работитѣ по постройката на нови желѣзопѣтни линии къмъ 25 октомврий 1941 г. е следното: намиратъ се въ строежъ линиитѣ: Шуменъ—Карнобатъ — 133 км.; Горна-Джумая—Симитли—Крупникъ — 21 км.; Мурна—Синдѣлъ — 40 км.; Макоцево—Сопотъ — 96 км.; Бѣлица—Разлогъ — Банско — 18 км.; Дупница—Бобовъ-долъ — 20 км.; Софийска околвръстна желѣзопѣтна линия; Гюешево—Куманово — 94 км.; Горна-Джумая—Кочани — 100 км.; Момчилградъ—Гюмюрджина — 80 км. и Кулата—Демиръ-Хисаръ — 15 км. Отъ тѣхъ напълно се довършиха и откриха: Горна-Джумая—Симитли—Крупникъ — 21 км. Смѣдово—Карнобатъ — 108 км. отъ желѣзопѣтната линия Шуменъ—Карнобатъ и Кулата—Демиръ-Хисаръ — 15-200 км.

Г-да народни представители! Нима може да бѣде простено, когато ние разглеждаме бюджета и чрезъ него творчеството на управлението, да бѣдатъ игнорирани не, а до голѣма степенъ съзнателно невидѣни тѣзи дѣла, които сочатъ на голѣмо творчество отъ едно министерство? Презъ 1941 г., за 10 месеца, въ постройката на желѣзопѣтни линии сѣ отработени отъ редовно платени работници, отъ мобилизирани трудоваци и т. н. 2.570.428 надници. Това, г-да народни представители, е голѣмъ активъ на единъ ресоръ отъ управлението.

Нѣма да се спирамъ, защото нито времето, нито нашето търпение позволяватъ, на електрификацията на Северна България, на дейността на службата „Общински технически служби“ при Министерството на благоустройството, на дейността на отдѣла „Благоустройство“, на мѣроприятията на отдѣлъ „Водни строежи“, съ които мѣроприятия ние се явявахме предъ нашитѣ избиратели, не само да имъ обещаваме, но съ всичкото желание да проведемъ тия крупни мѣроприятия, каквито сѣ: отводняването по долината на Марица и по Дунава, отводняването на Видинската низина, Борилската низина, Островското

блато и Свищовската низина; оправата на рѣки, напоителни мѣроприятия, постройката на язовира „Росица“. Проучени сѣ редица мѣроприятия отъ подобенъ характеръ. Нѣма да се спирамъ върху електрификацията на индустриалните заведения за периода отъ 1 януарий до 1 ноември 1941 г., за която имамъ извънредно интересни данни, които, обаче, разбирамъ, че нѣмате време да изслушате.

Едно голѣмо дѣло, г-да народни представители, на което азъ не мога да не обърна внимание при моята обективна оценка на дейността на управлението, е дейността на трудовата повинност — единъ институтъ, който действително издигна паметникъ на творчество на българската държава и се възприе не само въ почти всички европейски държави, но и въ извъневропейски държави, единъ институтъ който действително заслужава нашата адмирация. Достатъчно е само да посоча следните две-три цифри за резултатитѣ, постигнати отъ него. Въ старитѣ предѣли сѣ 13,700 мобилизирани трудоваци сѣ извършени работи за около 84 милиона лева; по пѣтищата, които ще ни свържатъ сѣ новитѣ земи, сѣ 1,700 мобилизирани трудоваци сѣ извършени работи за около 10 милиона лева и т. н. и т. н. Г-да народни представители! Това сѣ цифри, които сочатъ и на най-последния духовенъ слѣпецъ, че въ продължение на нѣколко години, при управлението на безпартийния и протвопартийния режимъ у насъ, не сѣ се клатѣли крака, не се е вършело дѣлото на „бастунджийството“, не сѣ били изпозувани ресурситѣ на държавата за лично благополучие, а непрекъснато, азъ бихъ казалъ денонощно, се е извършвало творчество за повдигане на жизнения стандартъ на българския народъ, извършвало се е едно културно, едно стопанско творчество, което не може, освенъ да ни радва и да ни ободрява.

Г-да народни представители! Въ изложението си за вчера министърътъ на финанситѣ ни постави проблемата за отношението между стопанството и финанситѣ. Той постави и разгледа тоя въпросъ сѣ присѣщата му вещина. Но тъкмо този въпросъ, по моя преценка, представлява крайгълъния камѣкъ на оная политика, която ние ще трѣбва да начертасемъ за материалното благополучие на българския народъ. Защото и вие, г-да, ще се съгласите заедно съ менъ, че не може да се възприеме схващането на нашия уважаемъ колега г-нъ д-ръ Никола Минковъ — да се поставятъ на преденъ планъ духътъ, ентузиазмътъ и вѣрата — които, разбира се, не сѣ безъ значение — а на заденъ планъ стопанството и материалната култура. Той въ своитѣ концепции, развити и въ неговата речъ по отговора на тронното слово, и въ частни дискусии, отива дори дотамъ, да счита, че материалнитѣ придобивки, материалното строителство, материалното благополучие, стопанскиятъ животъ сѣ едва ли не нищо предъ духа, ентузиазма и пламъка на душата.

Г-да народни представители! И азъ сподѣлямъ възгледа, като смѣтамъ, че той не е монополъ на марксиститѣ, че онова, което се казва идеология, което се казва идейна надстройка, онова, което се казва вѣра въ даденъ кумиръ, онова, което се казва пламъкъ на духа, се изгражда само при една единствена предпоставка — при уредено стопанство, когато има материалнитѣ предпоставки, когато има условия за проявяване на духа. Това е въ природата на човѣка, това е въ сѣщната на прогреса, това е елементарно положение, по което не може и не бива да се води споръ. Какъ можете, г-да народни представители, да искате такъвъ високъ духъ, какъвто се проявява по многото фронтове отъ германската армия, ако нѣмате почти идеалната стопанска организация на германската държава? Какъ можете вие да си обясните този духъ въ германската армия, ако главата на семейството, който е на фронта, не е убеденъ, че сутринъ рано гюмоветѣ сѣ мѣтко стоятъ предъ вратитѣ на неговия домъ и неговитѣ деца ще получатъ мѣтко? Ако той не е сигуренъ за материалната издрѣжка на неговото семейство? Той е запаленъ отъ германската организация за производство, разпредѣляне и снабдяване. Тая организация именно го вдѣхновява и той е готовъ за саможертва за този редъ, който днесъ е утвърденъ въ Германия.

Най-после, г-да народни представители, единъ голѣмъ аргументъ въ полза на моята теза и противъ тая, която споменахъ преди малко, е интервенцията на държавата днесъ въ стопанския животъ. Всѣки отъ господата на тази маса (Сочи министерската маса) се мѣси повече или по-малко непосредствено въ различнитѣ отрасли на стопанския животъ въ страната. Какъ ще елиминирате вие този фактъ, че управлението днесъ води една политика

на контролирано стопанство, което се изразява въ едно вмѣшательство на държавата въ стопанския животъ? Това е затуй, защото само съ материално благополучие може да се създадатъ условия за запаленъ духъ, за ентузиазмъ, за укрепване вѣрата въ бъдещето.

Г-да народни представители! Отношението на стопанството къмъ финанситѣ, тъй както ни го изложи уважаемиятъ министъръ на финанситѣ, както ни се каза вчера и отъ уважаемия колега Сакаровъ, е въпросътъ, който вълнува дѣлата наша общественостъ. Дали при наличността на близу 13 милиарда банкноти въ обращение ние не се намираме действително предъ едно застрашаване стабилността на нашата национална монета? Казва се и отъ г-на министра на финанситѣ въ неговото компетентно изложение, каза се и отъ г-нъ Сакаровъ, че не съществува такова застрашаване. Че надеждитѣ имъ не сѣмъ напраздни, че оптимизмътъ и на двамата не е голословенъ, показва фактътъ, че срещу тѣзи 13 милиарда лева банкнотно обращение има единъ активъ, който е далечъ по-голѣмъ отъ изискваното по правилата на финансовата наука златно покритие. Този активъ представляватъ онѣзи огромни инвестиции на държавни сръдства, изразени въ огромнитѣ запаси на Дирекцията за хранозисноз, въ размѣръ на 2.300.000.000 л.; наличността на чужди валути, която се намира въ Българската народна банка, въ размѣръ на 3.500.000.000 л., и най-после националниятъ капиталъ отъ около 500 милиарда лева при днешнитѣ граници на нашата родина.

Г-да народни представители! За успокоение и за отблъскване на песимизма относно нашето банкнотно обращение ще кажа, че въ голѣма степенъ гаранцията за това банкнотно обращение, даже ако то би се увеличило, се намира и въ голѣмия авторитетъ на държавата, въ голѣмия престижъ на управлението, въ онзи мораленъ капиталъ, който представлява управлението въ дадения моментъ. Довѣрието къмъ управлението, г-да, е, което гарантира стабилността на националната монета. Затова ние имаме задължението да утвърдимъ това довѣрие въ съзнанието на народа, но не по линията на демагогията, не по линията на заблуджението. Довѣрието къмъ днешното управление е стопроцентовъ голъ фактъ, който се налага на вниманието на всички.

Г-да! Най-голѣмиятъ браншъ отъ националното стопанство е земеделското стопанство. Азъ не искамъ да фетишизирамъ този браншъ, не искамъ да кажа, че земеделското стопанство е алфата и омегата на националното стопанство. Тъкмо обратно: азъ държа за едно кординирано развитие на всички стопански браншове — и на земеделското, и на индустрията, и на търговията, и на занаятитѣ. Но всички признаватъ, че централниятъ браншъ, най-голѣмиятъ браншъ на националното стопанство е земеделското стопанство. Заради туй, г-да, ще ми позволите подиръ малко да ви посоча интересни данни за отношението на най-голѣмия кредитенъ институтъ въ страната, Българската земеделска и кооперативна банка, къмъ земеделското стопанство, за да подчертая свършено обективно и съ надлежната загриженостъ дефектитѣ въ проявленията на този секторъ на нашия стопански животъ.

Г-да! По изучаванията и изследванията на бившия министъръ на земеделието г-нъ Янаки Молловъ, нашето земеделско стопанство е нерентабилно. Нѣщо повече, той го намира и за дефицитерно, за такова, което въ резултатъ дава известна загуба. Д-ръ Асенъ Чакаловъ, въ своя трудъ „Националниятъ доходъ на България“ за 1938 г. сочи доходъ на глава 7.006 л. Досега максимумъ този доходъ да се е увеличилъ сѣ 15%, значи, стига цифрата 8.200-8.300 л. на глава. Премахване нерентабилността на нашето земеделско стопанство, това е проблемата, която има да се реши отъ Министерството на земеделието. Г-да! Когато намъ се сочи отъ изследвачи, отъ хора на науката, за какъвто трѣбва да признаемъ г-нъ Янаки Молловъ, че нашата земя е изтощена до максимумъ, поради непрекъснатото ѝ обработване, че доходността ѝ отива кресчендо надолу, тази проблема, макаръ излѣзла отъ академическата лаборатория на професоръ, се слага и като една практическа проблема, като една актуална проблема за разрешаване отъ отговорнитѣ лица и мѣста. Какъ се разрешава проблемата за увеличаване доходността на нашата земя, за възстановяване жизненитѣ ѝ сили, за отстранение на изтощеноето състояние, въ което се намира тя, ние не знаемъ. Дали въ 5-годишния земеделско-стопански планъ, който се проектира отъ Министерството на земеделието, е предвидено нѣщо за разрешаването на тази проблема, не знаемъ, защото

заседанията на Върховния земеделско-стопански съвет, които се състояха преди няколко дни в Министерството на земеделието, за голям съжаление, по подобие на английската долна камара, бяха не само при затворени, но дори и при заключени врати и никой от нас, народните представители, не можеше да отиде да надникне какво става там. Дали разрешението и на тази неакадемична, недоктринерна проблема, а както казах преди малко, практическа, актуална проблема, ще стане чрез комасацията, която засегна въ изложението си и г-нъ министърът на финансите — не знам, обаче, по моите проучвания и по сведения на отдела за комасация при Министерството на земеделието, комасацията не даде положителни резултати. На много места резултатите бяха отрицателни.

Котирана е идеята, и то пакъ осъществявана с държавни средства, за кооперативното обработване на земята. Според събитията, които се правят от земеделските камари, това кооперативно обработване на земята сума сръдствата, възможностите и усилията на земеделските дейтели, правят се голяма икономия въ разходите за производството и се увеличава рентабилността на земеделското стопанство. Но какви са резултатите от тия опити аз бих желал да чуя от г-на министъра на земеделието, под чието наблюдение и ръководство се извършват тѣ. Въ с. Тотлебенъ, Плевенско, и другаде се правят опити. По частен редъ научавамъ, че тѣзи опити даватъ добри резултати, но ако тѣ даватъ добри резултати, азъ бихъ желалъ да зная какъ сѣ се използвали тѣзи опити за насърчение, за поощрение, за разширение на това кооперативно обработване на земята. Ние, лаиците въ земеделското производство, можемъ лесно да бъдемъ убедени съ нѣколко цифри, че при кооперативното обработване на земята съ по-малко сръдства се е постигнало по-голямо производство, но азъ бихъ желалъ да се убеди и отговорниятъ министъръ на земеделието, който да дойде да каже тукъ своята отговорна, но едновременно съ това и авторитетна дума по тѣзи опити, въ които сѣ заангажирани държавни сръдства.

Г-да народни представители! Четири сѣ институтите, които днесъ се занимаватъ съ земеделското стопанство. Особено на единия отъ тѣхъ азъ ще спра вашето просвѣтено внимание, въ връзка съ неговата кредитна политика, за да видимъ къде е той, какво върши и каква е контролата, която се упражнява надъ него отъ управлението, респективно отъ г-на министър-председателя, на когото дадохме властта да контролира всички държавни институти. Тѣзи институти сѣ: Българската земеделска и кооперативна банка, Министерството на земеделието, агрономо-лесовъдскиятъ факултетъ и ветеринарниятъ факултетъ. Това сѣ четири институти, които трѣбва да действуватъ координирано, за да може да се получи желаниятъ резултатъ — увеличение на земеделското производство. Откривамъ тукъ една малка скоба, преди да спра вниманието ви на Българската земеделска и кооперативна банка. Агрономо-лесовъдскиятъ факултетъ и ветеринарниятъ факултетъ, по моите положителни сведения, сѣ въ явенъ антагонизъмъ. Ветеринари и агрономи въ Министерството на земеделието, и отдалече и отъ поблизу, се преследватъ взаимно. Ние не веднѣжъ сме били свидетели и непосредствено сме констатирали, че ветеринари и агрономи у насъ не могатъ да се търпятъ и дѣлятъ мегданъ, като чели държавата е нѣкое спahiйство или нѣкое атаманство, въ което гледатъ да запазятъ периметри на влияние. Азъ бихъ желалъ да зная какво е направило Министерството на земеделието за отстраняването, за премахването на всички поводи за поддържане на антагонистични настроения между ветеринари и агрономи. Поставямъ сериозно този въпросъ на г-на министъра на земеделието и искамъ да ми се отговори. Азъ държа, че г-да агрономите и г-да ветеринарите не сѣ на държавна служба, за да задоволяватъ своите амбиции на ръководители и на интеллигенти. Държавата не е опитно поле, въ което тѣ могатъ да развихрятъ своите страсти и амбиции за ръководство и за първенство. Тѣ трѣбва да знаятъ, че сѣ на държавна служба, за която имъ се плаща отъ данъкоплатците, за да вършатъ творчество, за да подпомагатъ развитието на земеделското стопанство, а не да задоволяватъ амбициите си, не да се гонятъ и преследватъ едни други съ всички простени и непростени сръдства. Азъ повдигамъ този въпросъ, защото е доста много набѣнчалъ и вървамъ, че моите думи нѣма да останатъ гласъ въпиющъ въ пустиня. Очаквамъ, че ония лица, които трѣбва да чуятъ, ще чуятъ, за да се тури край на тая атмосфера.

Г-да народни представители! Г-нъ министърътъ на финансите спрѣ нашето внимание на Българската земеделска и кооперативна банка. Това не бѣше току така случайно. Той знае много добре ролята на Българската земеделска и кооперативна банка въ стопанския животъ на страната. Той ни каза дословно следното: „Българската земеделска и кооперативна банка трѣбва да остане само за стопански цели и ипотеченъ кредитъ, особено при удара, който и се нанесе съ закона за облекчение на длъжниците. По-малко заеми отъ Българската земеделска и кооперативна банка“. Това бѣше препорѣката въ изложението на г-на министъра на финансите. Азъ съмъ тамъ, както казахъ преди малко, че тия негови думи не сѣ едно хрумване, една случайност, а сѣ изразъ на нещо, компетентно отношение къмъ ролята на Българската земеделска и кооперативна банка въ стопанския животъ на страната.

Г-да народни представители! Азъ ще се спра на стопанските цели на банката, изразени въ кредита, и ще ви посоча проверени факти, които също така трѣбва да спратъ вниманието не само на отговорния ресоренъ министъръ, но и на цялото управление. Говоря съ загриженостъ, защото не само отъ проучванията, които направихъ въ канцелариите на Българската земеделска и кооперативна банка, но и отъ непосредствения впечатления, които имамъ отъ проявленията на Българската земеделска и кооперативна банка въ периферията, съмъ сѣ убедилъ въ съществуването на аномалии, които време е вече да бждатъ овреме премахнати.

Г-да народни представители! Кредитиранието направо отъ Българската земеделска и кооперативна банка кооперативни къмъ 31 декемврий 1940 г. сѣ на брой 4322. Азъ не обичамъ много цифрите, но трѣбва да ви кажа нѣколко цифри и ще ви моля да обърнете внимание и да ги запомните.

Къмъ 31 декемврий 1940 г. направо отъ Българската земеделска и кооперативна банка сѣ дадени заеми 2,077,514.000 л., а чрезъ кооперативите — 3,233,469.000 л. Какво значи, г-да народни представители, „чрезъ кооперативите“? Това значи кредитиране чрезъ дветѣ кредитни централи: Съюза на популярните банки и Съюза на народните кооперативни банки, които открито или полуоткрито, а нѣкъде и прикрито, сѣ развихрили единъ страшенъ конфликтъ, единъ двубой и дѣлятъ мегданъ за смѣтка на бедния заемателъ отъ нѣкое кредитно учреждение.

Александъръ Гатевъ: Двата съюза сега се обединяватъ.

Петъръ Савовъ: Чувамъ, че сега тѣ били почнали преговори за обединение, но не зная докъде ще стигне това обединително дѣло. Въ всѣки случай нищо не оправдава тѣхното отдѣлно съществуване. Азъ съмъ песимистъ, че преговорите за тѣхното събиране — и то не по тѣхенъ починъ, а въоръжно по внушение отъ по-високо мѣсто — ще доведатъ до резултатъ. Съюзътъ на популярните банки е възглавенъ отъ г-нъ проф. Мишайковъ и главния директоръ Палазовъ, а Съюзътъ на народните кооперативни банки е възглавенъ отъ г-нъ Ради Василевъ. Тѣзи господа подъ стрѣхата на държавата отворили две големи сергии — Съюзъ на популярни банки и Съюзъ на народни кооперативни банки — дѣлятъ мегданъ и вършатъ едно действително пакостно дѣло, за което конкретнo ще посоча и факти.

Г-да! Съюзътъ на популярните банки обединява 215 популярни банки съ 140,000 членове, предимно селски елементъ, а Съюзътъ на народните кооперативни банки обединява 76 банки съ 98,000 членове, предимно градски елементъ. Активитѣ на първия съюзъ сѣ въ размѣръ на 5,358,167,000 л., а на другия съюзъ — 4,644,272,000 л. Онова, на което искамъ да спра вашето просвѣтено внимание, е, че по отчета на Съюза на популярните банки за 1939 г. — защото за 1940 г. отчетъ нѣма — съюзътъ посочва бруто печалба — моля да запомните тѣзи цифри, за да видите, какъвъ голямъ недѣжъ има въ кредитното дѣло на страната — 45,571,588 л., а чиста печалба, уважаеми колеги — 3,720,507 л.

Д-ръ Никола Минковъ: Отъ къде цитирате? Това не е вѣрно.

Арх. Петъръ Дограмаджиевъ: Това, което говорите, не е вѣрно, г-нъ Савовъ. Вие нѣмате представа!

Александър Гатевъ: Гръштите. Никакво пакостно дѣло не вършатъ тѣзи съюзи.

Дочо Христовъ: Съюзътъ нѣма свои капитали. Неговите печалби сѣ печалби на банките.

Петъръ Савовъ: Г-да! Не отричамъ и вашата вещина по въпроса, но също така ще трѣбва да подчертая въроятно и вашата косвена или прѣка заинтересуваност. (Възражения)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Петъръ Савовъ: Тѣзи данни, г-да, съмъ ги взелъ отъ централното управление на Българската земеделска и кооперативна банка, дадени ми отъ главния инспекторъ. Ако той ме е излъгалъ, като съмъ събиралъ сведения въ качеството си на народенъ представител, лъжа ви и азъ.

Александъръ Гатевъ: Съюзътъ на популярните банки не взема никакви кредити отъ Българската земеделска и кооперативна банка.

Петъръ Савовъ: Съюзътъ на народните кооперативни банки за 1939 г. има бруто печалба 26.691.220 л., а чиста печалба — 1.160.804 л. По официалните данни, които ми се дадоха по нареждането на г-на управителя на Българската земеделска и кооперативна банка, разликата отъ нѣколко десетки милиони лева между бруто печалба и чистата печалба отива за одобрени лихви и разходи.

И двата съюза сѣ показали бюджетни разходи въ размѣръ на 8.989.548 л., когато всъщностъ, по преценката на Българската земеделска и кооперативна банка, тѣзи разходи, ако двата съюза сѣ въ единъ, могатъ да бѣдатъ само 4.000.000 л.

Г-да! Очевидно е, нѣма две мнения, че популярните банки въ селата, включващи се предимно въ Съюза на популярните банки, конкуриратъ земеделските кредитни кооперации, чието предназначение е селото. Разликата между единъ и другитѣ е тази, че популярните банки сѣ съ ограничена отговорностъ за членоветѣ си въ зависимостъ отъ записания дѣловъ капиталъ, а земеделските кредитни кооперации сѣ съ неограничена отговорностъ. Трѣбва да се има предвидъ не само това обстоятелство, но и фактътъ, че къмъ 31 декемврий 1939 г. съюзенитѣ популярни банки кредитиратъ 30.931 селски стопани, които членуватъ и въ земеделските кредитни кооперации, откъдето също се кредитиратъ, а извънъ това тѣзи селски стопани сѣ получили кредити и отъ агенциитѣ или клоноветѣ на Българската земеделска и кооперативна банка. Така кредитирани отъ различни мѣста, безспорно, тѣ, селските стопани, сѣ чрезмѣрно кредитирани, полученитѣ отъ тѣхъ заеми далечъ не отговарятъ на капацитѣта на производството имъ — което значи, че полученитѣ кредити не сѣ рентабилни, а кредиторизаващитѣ не сѣ добри банкери и се излагатъ на рискъ и дветѣ страни.

Такова е положението и на хората отъ останалитѣ професии, които членуватъ само въ популярните банки, защото едно лице ползува заеми отъ нѣколко популярни банки, каквито на много мѣста има повече отъ една, а въ София има 34. Това ще го отрече ли г-нъ Дочо Христовъ? Имаме градове, населени пунктове сѣ по 6-7 хиляди души, както е случалъ, напримеръ, съ Радомиръ, където има двойни популярни банки. Двойни популярни банки има въ следнитѣ градове: Варна, Видинъ, Ломъ, Пазарджикъ, Пирдопъ, Пловдивъ, Радомиръ, Стара-Загора, Тръвна, Фердинандъ и Червенъ-бръгъ.

Г-да народни представители! Като се иматъ предвидъ пласментитѣ на двата съюза, бюджетнитѣ имъ разходи и пр., може да се заключи правилно, че раздаванитѣ кредити отъ популярните банки — които тѣ получаватъ отъ Земеделската банка чрезъ съюзитѣ — сѣ оскъпени и че ако отдѣлнитѣ кредитни кооперативни сдружения получаватъ нуждитѣ имъ кредити направо отъ Българската земеделска и кооперативна банка, тѣ щѣха да иматъ възможностъ да ги раздаватъ минимумъ съ 10% по-евтино, отколкото въ миналото и сега, защото Българската земеделска и кооперативна банка раздава кредититѣ на съюзитѣ съ 1% по-ниско, за да могатъ тѣ да реализиратъ за себе си известна печалба и да бѣдатъ облекчени въ разходите си. Въ такъвъ случай тази отстъпка, щомъ е възможна, ще бѣде използвана отъ отдѣлнитѣ популярни банки и отъ тамъ — отъ отдѣлнитѣ консуматори на кредитъ.

Тѣзи данни представяватъ само една частъ отъ деорганизацията на нашитѣ кооперативни. Независимо отъ това, популярните банки въ градоветѣ отъ двата съюза

се конкуриратъ и често се злепоставятъ помежду си и обществено. Основниятъ принципъ, г-да, на кооператизма „единъ за всички и всички за единъ“ по този начинъ се опощява. Защото въ единъ населенъ пунктъ като Радомиръ, където има 6-7 хиляди жители, може да си представите каква сергия се отваря отъ дветѣ популярни банки и какъвъ до голѣма степенъ — азъ си позволявамъ този изразъ — кооперативно-кредитенъ развратъ се сѣе.

Нима, г-да, тоя недѣгъ въ кредитирането на земеделския стопанинъ нѣма да го признаемъ? Нима това не е единъ недѣгъ, който сочи на задължението на отговорнитѣ фактори да се замислятъ и да го отстранятъ? Нима това разпокъсване на кооперативнитѣ сили и на кооперативнитѣ институти, особено въ областта на кредитата, не се отразява зловредно и върху националното стопанство? Който отрича това, азъ смѣтамъ, че отрича единъ очевиденъ фактъ, който ни сочи тази именно действителностъ.

Г-да народни представители! Въ своето възможно максимално загрижено отношение къмъ проблемата за земеделското стопанство, азъ се ползувамъ отъ случая да спра вашето внимание и на състоянието на голѣмата кооператива, наречена Общъ съюзъ на земеделските кооперации. Г-да! Този институтъ, който има прѣка, непосредствена жива връзка съ земеделския стопанинъ, не само може да бѣде критикуванъ, но трѣбва да бѣде подложенъ на единъ непосредственъ контролъ и съ нуждата загриженостъ и компетентностъ да се отстранятъ дефектитѣ въ него, защото тѣ могатъ да иматъ зловредно влияние върху нашето национално и по-специално, земеделско стопанство.

Г-да народни представители! Българската земеделска и кооперативна банка упражнява контролъ върху всички кооперативни и по-специално върху Общия съюзъ на земеделските кооперации. Въ това отношение, обаче, чл. 53 отъ закона за Земеделската банка, по моето безиреценционно мнение, трѣбва немедленно да бѣде измѣненъ въ смисълъ, да се разшири контролното право, контролната функция на Земеделската банка, защото, спредъ този членъ отъ закона, Земеделската банка сега може да упражнява контролъ върху ръководството на Общия съюзъ на земеделските кооперации само тотално, ако мога така да се изразя. Ако сто процента отъ ръководството се е изложило до степенъ, че неговото стоене по-нататъкъ е невъзможно, само тогава Земеделската банка има право да отстрани това ръководство. Банката, обаче, нѣма възможностъ да отстрани отъ ръководството на Съюза лицето Х, което се е намърдало тамъ по една или друга причина, защото чл. 53 отъ закона не ѝ позволява.

Земеделската банка трѣбва да участвува и при избора на ръководството на земеделските кооперации, защото по закона тя носи не само държавна отговорностъ, но и голѣма обществена отговорностъ. Чл. 53, обаче, връзва ръцетѣ на Земеделската банка и въ това отношение. Г-да народни представители! По закона Земеделската банка може да праща свои делегати въ Общия съюзъ на земеделските кооперации, обаче делегати, които нѣматъ никакви права, които вършатъ само дѣлото на наблюдатели, безъ да иматъ прѣко участие, по-живо и непосредствено участие въ ръководството на Съюза.

Г-да народни представители! Въ контролата, която упражнява Българската земеделска и кооперативна банка по отношение на стопанската и на кредитната дейностъ на съюза, азъ искамъ да видя едно координирано действие между банката и Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Защото, г-да, азъ си позволявамъ да релевирамъ тукъ мисълъта, че подъ формата на кооператизмъ, подъ формата на вършене голѣмото дѣло за стопанско облекчение на дейцитѣ въ стопанския животъ, тамъ се насаждатъ и провеждатъ открито противодържавни концепции, противодържавни настроения, пладнарски и комунистически настроения. Достатъчно е, г-да народни представители, въ това отношение да ви посоча заповѣдта на Министерството на вътрешнитѣ работи подъ № 1044, отъ 30 май 1941 г., съ която сѣ отстранени отъ ръководството на Общия съюзъ на земеделските кооперации лицата: д-ръ Иванъ Йотовъ, Стоянъ Пеневъ, Петъръ Симеоновъ, Ангелъ Нешевъ Топаловъ, Иванъ Ивановъ, Маринъ Тошевъ, Димитъръ Кръстевъ и Йовчо Славовъ за проявления такива, каквито ги визира законътъ за контролата на дружествата и сдруженията. Обаче следъ тѣхното отстранение какво наблюдаваме? Ще ви съобща единъ интересенъ фактъ. Сжитѣ тѣзи господа, отстранени отъ ръководството на Съ-

ява поради това, че по отношение на тях има осмислени състави по закона за контрола на дружествата и сдруженията, има инкриминирани известни текстове и елементи от този закон, се толерира — по какъв начин, не зная, правя само едно предположение — и им се позволява да възглавяват районни съюзи. Така, например, лица отстранени по закона за контрола на дружествата и сдруженията, днес възглавяват районните съюзи в Пловдив, Пазарджик, Кюстендил, Казанлък, Русе, Батановци, Плевен и др. Питам сега г-на министра на вътрешните работи: неужели след като изгоним дявола от вратата, трябва да му позволим да влезе през прозореца? Ако тези лица наистина, по преценка на съответната служба при Министерството на вътрешните работи, са таксувани като хора, които успешно са използвали кооперативния принцип за провеждане на своите противодържавни разбирания, според преценката на правителството и на Министерството на вътрешните работи, как може тези хора да възглавяват кооперативни организации в периферията — цъди районни съюзи! Тези господа благополучно си стоят там.

Г-да народни представители! Когато напоследък — позволявам си тази нескромност — от един месец насам аз се заинтересувах да узная защо тези изгонени по закона за контрола на дружествата и сдруженията господа, възглавявали Общия съюз на земеделските кооперации, а днес намърдали се в ръководството на районни съюзи, се търпят и толерират, научих, за моя голяма изненада, че тяхното отстранение било спрено временно, че по някакво нареждане — не зная дали от Министерството на вътрешните работи или от Министерството на земеделието, не зная също дали това става със знанието на правителството и от къде; бих желал да ми се отговори — това отстранение, за което са правени постъпки от министерството, да бъдат изгонени от периферията, от районните съюзи, е било временно спрено и те си запазват мястата в ръководството на районните съюзи.

Г-да народни представители! Ако действително въ Общия съюз на земеделските кооперации и в периферията му — в районните съюзи — се намират, по нашата политическа терминология, „пладненци“, аз искам да зная, коя е тази сила в страната, която може да покровителства сподвижниците на родостъпници като Коста Тодоров и Димитър Мацанкиев (Ржкоплъскания), адентит на тези двама господа, които са не само отчуждени от нашата общественост днес, но на които ние теглим и вжето по закона за измънение на закона за защита на държавата? Когато техните сподвижници, техните другари днес ръководят в периферията стопанския живот на страната, позволят ми тази моя тревога, това мое възмущение да бъде и ваше възмущение. Защото ние не можем да бъдем спокойни, не можем да бъдем индиферентни, когато по една или друга причина се толерира змия в пазвата на държавата. И днес по мнението, по становището на Министерството на вътрешните работи — това чух от лицето, което възглавява съответната служба — Общият съюз на земеделските кооперации гъмжи от пладненци и комунисти. Забележете, г-да, този израз: „гъмжи от пладненци и комунисти“! Аз искам да зная, къде е отговорният чорбаджия в тази страна, за да се справи и ликвидира с тази язва, която може да се разрази в истинска държавна язва.

Г-да народни представители! Въ критиката, която правя за проявленията на кооперативните организации, що се отнася до тяхната чисто кредитна дейност, аз не мога да остана спокоен и съмтам, че няма да завърша своята мисъл, ако не отида по-нататък в конкретизирането си. Може би ще бъда упръкнат в това, че съм много детайлен, но искам само с няколко факти да илюстрирам моята мисъл и да оправдая загрижеността, с която се отнасям към опасността, която представляват тези факти и за вътрешното спокойствие, и за духа, бих казал, на армията и народа. Г-да! Аз имам точно проверени сведения от Земеделската банка; даже, ако е нужно, ще посоча имената на онзи, които са готови да свидетелствуват. Съобщавам го с тяхно съгласие. Главният инспектор на Българската земеделска банка, г-н Симо Христов Симов — който ми даде съгласието си да му съобща името — по донесение на кюстендилския околийски управител, г-н Милевинов, когото вероятно г-да кюстендилският депутат знаят, ми съобщи, че от Кюстендилския районен съюз Петър Стоянов, Петър Сърбинов и няколко Цоцоранов вземат участие в контролния и управителния съвет на синдиката „Струма“, макар да са били

интернирани няколко пъти от администрацията като таква, които са се проявили по начина, какъто разбирате. Те си стоят в ръководството на този синдикат, не обезпокоявани и какво ли си казват: „Ахмаци! Борите се с комунистическите и пладненските настроения, а ние командуваме икономическия живот на страната, макар и в един малък сектор!“

По-нататък. Инженерът по водит в Кюстендил, г-н Йордан Ганчев, когото г-да кюстендилският депутат ще го знаят, председател на водния синдикат, отстраняван административно, продължава да ръководи синдиката несмущаван от никого, въпреки докладите на кюстендилския околийски управител. Той събира на заседания в кабинета си 5—6 души, между които и горните трима, и там промишляват върху проблемата за интернационалното болшевишко братство, в което няма да има нито цар, в което няма да има нито бедни, нито богати, промишляват за организирането на бъдещия болшевишки, комунистически строй. Въ същото това време, разбира се, когато тези хора само прекарват в един романтизъм, бих казал — защото това може би са само фрази и приказки — в същото време се влияе, г-да народни представители, върху онзи невинни, честни и добри българи, които са в контакт с тия ръководители, и се влияе по начин отрицателен — това, което ме интересува и искам да го отбележа — върху духа на народа и се разколебава желаното от всички ни вътрешно единство на националния фронт.

По тази линия отива бацилът на смущението и разложението. Така се отива до ексцесите, които се явяват и които бяха парирани, така се отива и до процеси по закона за защита на държавата, а тези господа, които се ползуват от тази стръха, която им дава кооперативата, градят своето лично благополучие, получават голями и голями заплати, получават, както казах, одобрени лехви и разноси, и всичко, което е прокарано като печалба, отива в бездънните им джобове. И тези господа, необезпокоявани от никого, си стоят в Кюстендил с хубавата фирма „дейци на кооперативното дѣло“, а вършат всъщност разрушително противодържавно дѣло, без ние да можем да се справим с тях.

И накрая задавам въпрос на г-на министра на вътрешните работи и на г-на министра на земеделието, който възглавява Земеделската банка и ръководи тези кооперативи: има ли координирано действие за приложението на закона за контрол на дружествата и сдруженията, има ли загриженост, има ли задача и дълг да се разчистят тези кооперативи?

Г-да! Налагат се тези две заключения: едно, че се немари по тези проявления, и другото — не искам да го допусна, но логически се идва до този извод — като че ли се толерира това. Второто не мога категорически да го поддржам, защото господата на тази маса (Сочи министерската маса) дадох доста голями гаранции за своята готовност за саможертва пред интересите на държавата. И тогава остава първото заключение, че се немари при подобни проявления, които съмтам, че влияят отрицателно и ще трябва о време държавата да вземе мерки.

Г-да народни представители! Аз не зная на новия управител на Българската земеделска банка, г-н Фетфаджиев, дали това му е известно. Търсих го няколко пъти, след като узнах някои факти от достоверно място, за да ги проверя, и които ще ви съобща след малко. От там иде донкъде обяснението на това толериране, за което говорих — че са успели под стръхата на най-големия, бих казал съдобносния институт за нашето земеделско стопанство, Земеделската банка, да се намърдат открити аденти на тия концепции, за които ви говорих преди малко. Позволявам си, прочее, да ви съобща, че подначалникът в централното управление на Българската земеделска банка г-н Йосиф Матеев, бидейки на служба в Кюстендил и в Дупница, има досиета в Дирекцията на полицията. Имат също досието и инспекторът Боян Кацаров и инспекторът Стефан Касабов.

Г-да народни представители! Аз нямам никакви отншения към тия хора, нито ги зная, нито ги познавам. Но разясненията на тия факти, за които ви говорих преди малко, извикаха на живот и вашата загриженост и това едва ли не идва да обясни факта, че тези от периферията се покровителствуват от адентите на комунизма и пладнарството от центъра. И аз от тази висока трибуна правя предупреждение на отговорните в Земеделската банка да си вземат бележка и да се провери истината, която изнасям с пълно съзнание от тази три-

буна. И ако има нѣщо вѣрно въ това, да разчистятъ преди всичко своята собствена срѣда и следъ това да отидатъ къмъ кооперативитѣ.

Димитър Марчевъ: Г-нъ Савовъ! Ако се касае за досиета, такива има не само за кооперативата въ Кюстендилъ, но и за много други кооперативи. Тѣ се пазятъ въ Министерството на вътрешнитѣ работи, но никой не взема мѣрки. И Вие много правилно протестирайте.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Свършете, г-нъ Савовъ.

Петъръ Савовъ: Г-да народни представители! Азъ отивамъ вече къмъ края на своята речъ. Две думи за проблемата, подчертана въ изложението на министра на финанситѣ — за възможността или невъзможността да премахнемъ всички факти въ стопанския животъ, които дразнятъ, които човъркатъ, които иматъ отношение къмъ здравината на националния духъ. Възможно ли е или не е възможно — г-нъ министърътъ смѣта, че не е възможно — да направимъ задължително декларирането на имуществата? Г-нъ министърътъ ни припомни и миналата година за закона въ Германия, че най-тежки санкции тамъ се налагатъ на онѣзи, които иматъ отъ 3000 марки нагоре и не ги декларирайтъ. Но и при тази констатация на г-на министра, че една частъ отъ банкнотитѣ стоятъ подъ възглавничитѣ по различни подбуди — на първо мѣсто поради страха за утрешния день, или поради скъперничество, поради сребролюбие, поради низка обществена култура — и че тѣзи банкноти по предположенията на спонния ораторъ, г-нъ Сакаровъ, възлизатъ къмъ 3½—4 милиарда лева, нѣма ли да бѣде отъ полза за държавата да кажемъ: г-да, я декларирайте това, което е подъ възглавничитѣ, я посочете онова, което имате, за да знае държавата съ какво банкотно обращение разполага, съ какви налични богатства разполага, за да имаме, на първо мѣсто, очертанъ обектъ на облагането и, на второ мѣсто, да иматъ ясна представа и Българската народна банка и управлението за материалното състояние на страната!

И въпрѣки тази боязнь, тази предпазливостъ, обяснима и понятна, на уважаемия министъръ на финанситѣ, съ която той се отнася къмъ това положение, което го има въ Германия, азъ смѣтамъ, че ние ще го премахнемъ, следъ като предвидимъ именно подаването на такива декларации. Защото, г-да народни представители — твърде много се говори, нѣма да ви отнемамъ времето за това — има действително една психоза въ две направления: едни, както казахъ, да криятъ банкнотитѣ подъ възглавничитѣ, а други — да манифестиратъ своето забогатяване, нечувано по темпъ, по единъ начинъ такъвъ, че не само дразниха и възмутиха, но и до голѣма степенъ създадоха отрицателно въздействие върху духа на маситѣ.

Азъ отъ тази трибуна, г-да народни представители, си позволявамъ да съобща повтрѣнни факти. Единъ господинъ, който възглавява едно застрахователно дружество въ София и България, за месецъ и половина е инвестиралъ свои собствени срѣдства въ недвижими имоти, предимно апартаменти, нѣколко милиона лева. Това е г-нъ Боню Боневъ, ръководителъ на дружество „Балканъ“. Ако поискате още данни, въ понеделникъ ще ви посоча и номерата на нотариалнитѣ актове, съ които той е прехвърлялъ свои собствени срѣдства, нѣколко милиона, въ апартаменти и въ недвижими имоти. Ние искаме да узнаемъ, защо този господинъ е вършилъ тѣзи инвестиции? Очевидно съ спекулативна целъ. Днесъ купи единъ апартаментъ за 500.000 л., подиръ една недѣля го продаде за 650.000 л.; купи единъ дюкянъ за 700.000 л., продаде го следъ единъ месецъ за 1.000.000; и по този начинъ за два месеца получава едно удвоение въ печалбитѣ. Това дразни, това възмуцава. Единъ другъ господинъ отъ Габрово, фабрикантъ на платове, инвестиралъ свои срѣдства единъ милионъ лева — въ какво мислите? — въ цигли и тухли. „Защо правишъ това, г-нъ Миневъ?“ „Ами, казва, стока е, макаръ и цигли“. „Ами ти никога не си вършилъ такава търговия?“ — „Е, стока е; парата — не улуръ — не оламъ.“

На това разбиране, на това отношение, г-да народни представители, ние трѣбва да спремъ нашето внимание, защото то е отношение къмъ стабилността, къмъ здравината на нашата национална монета. Ние овреме препоръчавме и правителството се вслуша въ нашата препоръка и взема съответнитѣ мѣрки по отношение покупко-продажбитѣ на недвижими имоти. Азъ поздравявамъ правителството за неговото решение за спиране покупко-продажбитѣ на недвижими имоти, но то трѣбва да се изрази

и въ единъ законопроектъ, който да бѣде одобренъ отъ насъ. Защото, г-да народни представители, съ покупко-продажбитѣ при нотариуситѣ се извършваше една печувана спекулация, която се отрази пагубно и отрицателно върху духа на народа и на армията. Азъ препоръчвамъ на правителството да направи и втората стѣпка — да леа-лидира всички сдѣлки отъ дадена дата насамъ и по този начинъ ще се получи онова, което искаме: да накараме г-да Боню Боневъ, вмѣсто да инвестиратъ милиони въ апартаменти и въ недвижими имоти, да ги вложатъ въ вътрешния заемъ, она заемъ, за който г-нъ министърътъ на финанситѣ държи извънредно много, като единъ обилень източникъ на срѣдства за нуждитѣ на държавата.

Г-да народни представители! Ще кажа само нѣколко думи за чиновничеството, преди да завърша. То живѣе днесъ въ нѣмотия. Това чиновничество, обаче, както се изрази г-нъ министърътъ на финанситѣ, трѣбва да живѣе съ духа, че е на фронта на държавата, че непрекъснато трѣбва да понася всички лишения, защото, както и народътъ долу знае, материалнитѣ негоди и лишения, при които пребивава гражданинътъ при тази продоволствена криза, която е едно отражение на голѣмата стопанска криза, на блокадата и контраблокадата на дветѣ воюващи групи държави, съ по-малко зло, щомъ нѣма безкрѣстни гробове, щомъ нѣма убити и ранени и черни забрадки. И както масата долу се примирява, също така и чиновничеството, знаейки, че то служи на държавата въ тѣзи извънредни моменти, ще трѣбва да се примири съ невъзможността на държавата да даде повече отъ туй, което е дала. Но задължението, което имаме ние като отговорни фактори, задължението, което има и управлението, е, да дадемъ реално подобрене на материалното състояние на чиновницитѣ, което не трѣбва да се изразява въ процентно увеличение на заплатитѣ — защото то означава винаги, по обща прѣценка, само едно въртене въ омагьосания кръгъ — а, както се изрази г-нъ министърътъ на финанситѣ, въ справедливи и стабилизирани цени. Неужели не можемъ въ това дирижирано стопанство да наложимъ цени, отговарящи на податнитѣ сили на първо мѣсто на дребнитѣ съсловия: чиновници, дребни земеделци, занаятчи, работници и дребни търговци? Неужели, въпрѣки обективнитѣ причини, които спъватъ тази инициатива, не може да се направи нѣщо, което да не позволява да хвърчатъ ценитѣ на много артикули съ страховта бързина, което ние наблюдаваме по витринитѣ? И когато говоримъ за подобрене на материалното положение на чиновничеството, следъ като го призоваваме къмъ дългъ, ние препоръчваме на правителството да направи всичко възможно въ съдействие съ насъ, за да се затвърдятъ справедливи и стабилни цени.

Г-да! Не можемъ да отречемъ голѣмитѣ заслуги на държавното наемничество, особено на първо мѣсто на държавнитѣ и общинскитѣ полицаи, които се отзоваха съ готовност да замѣстятъ органитѣ на публичната властъ въ новитѣ земи. Отъ това мѣсто ние трѣбва да отдадемъ честъ и слава на онѣзи пионери, които стояха до послѣдния моментъ въ единъ, може би, не окончателно разчистенъ теренъ. Цѣлата общественостъ отдаде почитъ на падналитѣ 16 души полицаи, които защитаваха устоитѣ на българската държава въ новитѣ земи. Тѣ отидоха на саможертва съ готовност. Учителството, за което ни говори г-нъ министъръ-председателътъ, също така съ апостолско примирение и ентузиазъмъ отиде да изпълни тамъ своя дългъ. И пощенци, и желѣзничари, и строители отидоха, за да вършатъ важна работа, отидоха да се принасятъ въ жертва, бихъ казалъ, на една голѣма функция на държавата. Ние отдаваме почитъ и на този клонъ отъ нашето държавно наемничество. Да не говоримъ, г-да, за войската, която изпълни достойно своя дългъ.

Азъ трѣбва да завърша, защото времето изтече. Трѣбва да кажа въ заключение, че, сгрѣти единствено отъ чувството на народно единство и ръководени отъ мѣдъръ патриотизъмъ, ние ще можемъ да приобщимъ всичкитѣ си духовни и материални сили за една съсрѣдоточена и всеотдайна работа, всецѣло посветена на народното ни благополучие. Епични борби, неизброими жертви, вѣковни копнежи и всенародни разочарования бѣха изживѣни съ еднакъвъ стоицизъмъ и саможертва въ преследване на единъ националенъ идеалъ — обединението на разпокъсанитѣ отъ злата историческа съдба български земи. Е добре, днесъ, когато този идеалъ е осъществень, обединена България, наредъ съ светия възторгъ отъ подвига на непобедимата армия на великия Райхъ, поема съ готовност и всички задължения.

Отъ най-високото мѣсто на ръководството на българскитѣ съдбини, въ царското слово, се препоръчва на всички синове на отечеството да впрегнатъ своитѣ изпи-

тани сили въ строителство и закрепване на велика и обединена България. (Ръкоплъскания).

Председателстващъ Никола Захариевъ: Има думата народният представител г-нъ Стамо Колчевъ.

Стамо Колчевъ: (Отъ трибуната. Посрещнатъ съ ръкоплъскания) Г-да народни представители! Промъгни се редътъ на записанитъ да говорятъ, и менъ се падна днесъ, не толкова добре подготвенъ, да кажа нѣколко думи въ връзка съ бюджета и съ неговата конструкция.

Бюджетътъ, като най-важенъ актъ, както на изпълнителната, така и на законодателната властъ, привлича вниманието на всички ни. По него се говори обикновено въ връзка съ цѣлостната политика на правителството. Но понеже по отговора на тронното слово всестранно се обсъди политиката на правителството, азъ не ще се впускамъ да говоря върху политиката на правителството по отдѣлнитъ ресори, а ще кажа нѣколко думи само по конструкцията на бюджета, по мислитъ, които г-нъ министърътъ на финанситъ нахвърли, и по повдигнатитъ въпроси отъ преждеговорившитъ оратори.

Г-нъ министърътъ бѣше толкова подробенъ и изчерпателенъ по всички положения въ бюджетопоекта, че нѣма какво много да се добави. Считайка, че въ бюджетопоекта има работи, които се нуждаятъ отъ обяснения, той стиде дотамъ, че самъ си задаваше въпроси и отговаряше на тѣхъ. Съ това г-нъ Божиловъ, като голѣмъ майсторъ, ни обезоръжи. Той предарително заяви, че въ времената, които преживяваме, класическиятъ принципъ на финансовата наука нито могатъ да се спазватъ, нито могатъ да се приложатъ — ерго ще трѣбва да се задоволимъ съ това, което животътъ и условията ни налагатъ.

Все пакъ азъ ще разгледамъ бюджетопоекта отъ техническа гледна точка, ще се спра на неговата конструкция и издържаностъ, доколко сж спазени основнитъ принципи за съставянето на бюджета, както и по нѣкои отъ въпроситъ, по които г-нъ министърътъ на финанситъ говори.

Бюджетътъ, г-да народни представители, е програма, предвиждане за единъ периодъ отъ време на необходимитъ срѣдства за нуждитъ на държавата. Държавниятъ животъ е свързанъ съ бюджета; правилно съставенъ бюджетъ — правиленъ животъ и на държавата, и на нейнитъ поданици.

Първата цѣль на бюджета е, да опредѣли и градира по важностъ нуждитъ на държавата, а втората — да намѣри срѣдства за покриването на тѣзи нужди.

Въ бюджетопоекта за 1942 г. най-голѣмата сума, 5.264.360.000 л., е отдѣлена за военни нужди, за отбраната на държавата — най-важното въ днешнитъ неспокойни времена. Можемъ ли да отречемъ, че този разходъ не е единъ отъ най-сжщественитъ и най-необходимитъ въ днешно време? Не можемъ. Второто голѣмо перо е 2.143.000.000 л. за държавнитъ дългове, които въ връзка съ нашето запасяване, съ нашето снабдяване, главно за въоръжението, особено набѣгнаха презъ последнитъ нѣколко години. Третото голѣмо перо е за просвѣтата — сжщо важна цѣль, особено следъ обединението на нашия народъ. На четвърто мѣсто идва нашето земедѣлие. Предвиждатъ се 1.026.390.000 л. за засилване на нашето земедѣлско производство — сжщо така важна цѣль, особено въ сегашно време, когато всѣка държава трѣбва да разчита на себе си. Пето мѣсто заема грижата за запазване на реда и на народното здраве. И най-сетне, последното голѣмо перо отъ 934.658.000 л. е предвидено за увеличение заплатитъ на държавнитъ служители, наложило се поради посжщпването на живота, което посжщпване не само че не намалъ, но се засиди още повече. Г-нъ министърътъ, обаче, предупреди и насъ, и обществото, че не ще поддържа тази фалшива политика на повишение на заплати, данѣци и цени. И, наистина, никога не ще може да бждатъ задоволени държавнитъ служители, ако ценитъ постоянно растатъ. Ние сме доволни, че правителството сериозно се заема да спре повишението на ценитъ, да спре и спекулата.

Тукъ му е мѣстото, обаче, да помоля правителството да уреди снабдяването на държавнитъ служители съ най-необходимитъ артикули, съ обѣкло и съ храна, по нормирани цени, което до голѣма степенъ ще облекчи тѣхното положение. Наистина, не можемъ да върнемъ живота надире, не можемъ да върнемъ ценитъ надире, но ако може да се разшири практиката, възприета вече отъ нѣкои ресори въ нашата държава, да даватъ служебно обѣкло на своитъ служители, а други и порционъ, въ натура, за всички чиновници и по-специално за тѣзи, които иматъ малки заплати, до голѣма степенъ ще се облекчи положението на държавнитъ служители.

Азъ не ще се спирамъ на другитъ пера на разходния бюджетъ, защото цѣльта ми бѣше само да изтъкна, че градицията на разходитъ е съвършено правилна и е наложена отъ тежитъ и неспокойни времена, въ които живѣемъ.

Г-да народни представители! Ако приходитъ и разходитъ по държавния бюджетъ бѣха всѣка година еднакви, нѣмаше нужда отъ ежегодно разглеждане на държавния бюджетъ; можеше да се установи единъ бюджетъ и за две и за повече години. Но тѣ се постоянно мѣнятъ, особено въ последнитъ години. И тукъ е именно умението на нашия министъръ на финанситъ — да разграничи нуждитъ, да ги градира и да ги посрещне. И щомъ въ тѣзи неспокойни времена той може да установи равновесие между нуждитъ и срѣдствата, той е изпълнилъ отлично своя дългъ.

На режима, който ние поддържаме, бѣше оставено едно много лошо финансово наследство. Обърнете таблицата на страници 27 и 28 отъ изложението, което г-нъ министърътъ ни раздаде, за да констатираме, че отъ 63 бюджета на българската държава досега, 42 сж приключени съ дефицити, че отъ 1930 до 1936 г. всички бюджети сж приключвали съ дефицити и едва отъ 1936 г. имаме излишци, макаръ че цифрата на бюджета отъ 6.163.640.000 л. къмъ 1936 г. се възкачва вече на 14.390.000.000 л., макаръ че на държавата се наложила многомилиардни разходи, които тя трѣбваше да посрещне въ последнитъ години. Спомнете си, г-да народни представители, положението на държавнитъ служители по онова време, спомнете си положението на предприемачитъ на държавата, които трѣбваше да чакатъ съ години, за да се изплатятъ тѣхнитъ платежни заповѣди. Колко унижения и колко непростени начини се употребяваха, за да се добере нѣкой до близки на правителството хора, за да му бжде осребрена платежната заповѣдъ! Дори се правѣха — спомнете си — официални извѣления отъ министритъ на финанситъ тогава, за положението на държавата: държавата е предъ фалитъ, държавата е съ обрѣкани финанси. Това бѣше положението, което наследиха министритъ, които ние подкрепяме, министритъ, които служатъ на днешния режимъ. Бѣше убитъ кредитътъ и на държавата, и на нейнитъ служители. Днесъ г-нъ министърътъ на финанситъ намира веднага нуждитъ срѣдства за държавата, даже срещу боноветъ, които носятъ 3% лихва.

Престижътъ на държавата, при управлението, което ние поддържаме, и при политиката, която то води, действително е порастналъ толкова много, че хората, които иматъ излишни пари, а и банкитъ дори, смѣтатъ, че дадени въ държавата, паритъ имъ сж на разположение всѣки моментъ, както и когато тѣ държатъ своята излишна наличностъ въ Народната банка. Ние само трѣбва да се радваме, че престижътъ на властата, престижътъ на нашитъ финанси е порастналъ твърде много.

Дефицитъ, г-да народни представители, въ бюджета се явява: първо, при непостжпване на предвиденитъ приходи, второ, при увеличение на предвиденитъ разходи и, най-после, поради недостигъ на приходитъ да покрятъ разходитъ — лошо съставяне на бюджета. Министърътъ предвижда, че ще постжпятъ известни приходи, а тѣ не постжпватъ. Но и въ третъ случая причинитъ трѣбва да се търсятъ въ лошото финансово законодателство или въ лошата финансова администрация. При бюджетитъ на министъръ Божиловъ виждаме да се покриватъ разходитъ, да се приключватъ правилно бюджетитъ. Администрацията бѣше сжщата и при миналитъ финансови министри, но положенето на държавата бѣше съвсемъ друго. Значи, политиката на нашия финансовъ министъръ е била правилна. За покриването на дефицититъ трѣбваше или да се съкращаватъ разходитъ, което не е за препорѣждане, или да се увеличаватъ приходитъ. Ние сме доволни, че министърътъ на финанситъ не само не съкрати разходитъ, но и при чувствителното имъ увеличение, безъ особено сътресение за стопанството, той можа да намѣри срѣдства да посрещне нарастналитъ нужди, а така сжщо и да сключва своитъ бюджети съ излишци.

На бюджета е нужна изразителностъ, ясностъ и пълнота.

Имаме ли ги ние въ бюджетопоектитъ, които е представялъ г-нъ министъръ Божиловъ? Азъ отговарямъ утвърдително: да, защото по всѣко ведомство сж предвидени и приходитъ и разходитъ ясно и конкретизирани. Едно само ведомство прави изключение, г-да народни представители, но това е по понятни причини; ние знаемъ защо се харчи и сме доволни отъ дейността и постиженията на това ведомство.

Разходитъ сж за най-необходимото, за бързото, за неотърпящото отлагане; запазване на територията, на цѣ-

достъта, на безопасността на държавата, за упазване на общественото здраве, за образоването на освободените братя, за търговията, за пштищата, за желъзницитъ на уголъмена България. Правителството изостави личната повинност, то я намали и предпочете паричната повинност, която дава по-добри резултати отъ личната. При други спокойни времена разходитъ за разширяване на пштища и желъзници можеха да се отлагатъ по липса на срѣдства. Днесъ, обаче, тѣ сѫ най-необходимитъ и оправданитъ. Жалко е, че нѣмаме възможностъ да работимъ съ по-голъмъ замахъ и да съкратимъ времето за дъвршването на цѣлата програма, защото и военнитъ нужди, и търговскиятъ обмѣнъ, и обществената полза налагатъ императивно бързина.

Трѣбва да припомнимъ, че освенъ обикновенитъ, редовнитъ разходи, ние имаме и извънредни такива и често съвсемъ непредвидени, каквито сѫ тия за подпомагане при наводнения, градушки и пр. Ние сме доволни, че правителството възприе идеята за общо задължително застраховане на земеделскитъ произведения, за да се избави то отъ изненади, а така сѣщо и да се осигури трудътъ на земеделъца.

Къмъ извънреднитъ разходи нека посочимъ военнитъ и голъмитъ строжи — пакъ повтарямъ — на пштища, желъзници, баражи, отводнявания и пр.

Дължимъ благодарностъ тукъ на министъра на финанситъ г-нъ Божиловъ за това, че той вложи нѣщо ново въ финансовата политика. Той ни каза: „Непоносими сѫ инвестицитъ отъ редовния бюджетъ. Тѣ ще се посрѣщатъ съ заеми, а държавата ще плаща ежегодно само лихвитъ и погашенията.“ И това вече се прави, както ще видимъ по надолу, и се прави съ редовностъ и по педантиченъ начинъ. Министърътъ вече възвръща по сключенитъ заеми съответнитъ погашения и лихви.

Най-сѣщественото въ политиката на г-на министъра на финанситъ е, споредъ мене, че той е за частната инициатива. Той се мъчи да я крепи и подпомага. Той не дава срѣдства за държавно стопанисване, за монополи. Неговиятъ стремежъ е да развие частното стопанство, да го стабилизира, да търси отъ него доходи, а не да му конкурира и да го убива. Неговото схващане е, че основата на финанситъ не сѫ печалбитъ, които държавата сама ще добие, а тѣзи, които частнитъ лица ще добиятъ. Той сигурно има предъ очи примѣра на Русия, кѣдето всичко бѣше социализирано и организирано отъ държавата, и което вече рухва. Той самъ го видѣ, когато бѣше въ Русия. Той сигурно има предъ очи и примѣра на Германия, кѣдето всичко е въ ръцетъ на частния стопанинъ подъ контролата и ръководството на държавата и което ще се наложи на свѣта. Ние нѣма защо да правимъ опити. Ние имаме резултатитъ отъ тѣзи две политики и поука та ни подсказва, че политиката на министъра на финанситъ е на съвършено правъ пътъ. Това потвърди и фонъ Крозигъ въ своята беседа напоследъкъ.

Позволете ми, г-да, къмъ това, което г-нъ министърътъ изтъка по инфлацията, да кажа и азъ моето мнение. Г-нъ министърътъ даде много ясни, категорични и изчерпателни изяснения. Действително, чувствуваше се нужда отъ изяснения и обяснения на отговорнитъ и компетентни управници, и резултатътъ е много добъръ. Маса хора вече ме питаха: наистина ли е така, както г-нъ Божиловъ го обяснява въ Камарата, какво мислите за нашия левъ и влогове? Азъ напълно сподѣлямъ правдивитъ думи на министъра на финанситъ. Първиятъ ударъ на лева трѣбва да очакваме отъ дефицититъ по бюджета. Ние виждаме, обаче, че бюджетитъ се приключватъ съ излишекъ, че всички разходи се правятъ по начинъ да бждатъ покрити сега, а не въ бждеще. Ние виждаме, че изплащането на кредитнитъ доставки не само не се отлага, но частъ отъ тѣхъ се изплащатъ и предсрочно. Страхътъ на нѣкои можеше да бжде оправданъ, ако бѣхме победени, ако имаше да плащаме репарации, ако имаше да срѣщаме бѣжанци, да поддържаме инвалиди и сираци, да плащаме натрупани дългове и пр. Тѣкмо обратното е фактъ: ние посрѣщаме текушитъ си нужди, ние уголъмиме нашата територия, ние прибрахме къмъ майката-отечество яко, работливо и родолюбиво население, каквото е македонското и добруджанското; ние включиме въ границитъ на България богати и плодородни земи; нашето производство расте, нашиятъ износъ ще се увеличава, ние ще получаваме повече девизи, ние ще вдигнемъ гордо главата като поданици на една млада и постигнала своитъ идеали държава, пълна съ енергия и жадна за работа.

Азъ нѣма да скрия радостта си, че съмъ членъ на единъ Парламентъ, който подкрепя една политика, която ни донесе безъ нова кръвъ, безъ нови жертви горнитъ

постижения. (Ржкоплѣскания) Азъ съмъ оптимистъ. Всички сме длъжни да бждемъ такива при наличността на токущо казаното. Мене не ме смущава обстоятелството, че нѣкои нови милионери, каквито доста се навѣдиха на последъкъ, които лесно печелятъ своитъ милиони, плащатъ двойно и тройно за апартаменти, или пъкъ, че нѣкой, дошелъ съ единъ вързопъ наполеони отъ новитъ земи, по скритъ начинъ ги продава на еврейтъ на фантастична цена, 2-3-4-5 хиляди лева за наполеонъ, и съ тѣзи пари си купува къща въ столицата на новото му отечество, България. Това сѫ изолирани факти, тѣ не могатъ да влияятъ и не бива да влияятъ на нашия левъ. Азъ не се плаша отъ повишенитъ досега цени. Плащанията двойно и тройно за скрито купени стоки съвършено не смѣрило за стойността на нашия левъ. Азъ съмъ извънредно доволенъ, че правителството не ще търпи повече престѣпната спекула и че има вече взети мѣрки въ това направление, които дадохъ своето отражение. Съ повече въра, г-да народни представители, съ повече дисциплина ще се справимъ и съ това зло. Нѣкои отъ насъ виждатъ само лошото и сѫ пессимисти. Ние не трѣбва да забравяме, че войната носи злини, но тѣ сѫ най-малко у насъ. Наскоро бѣше при мене директорътъ на френската тютюнова режия, човѣкъ съ голъмо обществено положение, който знае и мѣри своитъ приказки. Той ми каза, че у насъ било рай, защото могълъ да яде пилешка супа, пиле печено и шницелъ.

Таско Стоилковъ: Артистиченъ хуморъ!

Стамо Колчевъ: Другъ единъ тютюнотърговецъ отъ Швейцария, като видѣлъ витринитъ пълния съ яйца, стоки, колбаси, месо и пр., ми каза: „Вие сте блажена страна. У насъ вече е много тежко.“ Забележете, г-да, богатата Швейцария, неутрална, по-спокойна отъ насъ, смѣта, че е по-зле отъ България. И това го говори единъ компетентенъ човѣкъ.

Азъ мога да цитирамъ тукъ предъ васъ — г-нъ Сирко Станчевъ ми бѣше свидетелъ — какъ единъ бившъ министъръ на Италия, дошелъ въ България съ желание да работи, ми заяви, че има въра въ успѣха на България, въ бждещето на България. Той говорѣше много по-оптимистично отъ който и да е българинъ. Това сѫ факти.

Ние сме скромни, ние сме пестеливи, ние сме работливи, ние ще наваксаме много скоро загубеното, и нашиятъ левъ не само нѣма да пада, но ще се качва. Ние репарации нѣма да плащаме, но може да поискаме. (Оживление)

Сирко Станчевъ: Дай, Боже! Чулъ те Господъ!

Стамо Колчевъ: Г-да! Азъ имамъ пълна въра въ бждещето на нашата държава и на нашата монета. Министъръ Божиловъ особено много държи на спестовността на нейното поощрение и на нейното покровителство. И той, и правителството постоянно ни внушаваха, че тѣ ще пазятъ влоговетъ, защото това е кръвта на държаното тѣло, а то трѣба да е здраво и устойчиво, особено въ времена като днешнитъ. Това прави честь и на министъра, и на правителството. Тѣ сѫ на правъ пътъ. Ние имаме нужда отъ срѣдства, но ние не можемъ да прибѣгваме до външни заеми. На спестовността ние разчитаме и за държавнитъ нужди. И ако ние отчаемъ хората, ако смутимъ спестовността, ние ще рѣжемъ клона, на който седимъ.

Азъ имамъ тукъ данни само за това, което виждамъ въ нашата банка — най-голъмата банка, въ която влоговетъ, трѣбва да се предполага, сѫ на едри търговци, индустриалци и на по-богати хора.

Сирко Станчевъ: Банка „Български кредитъ“.

Стамо Колчевъ: Азъ виждамъ, че поне за миналата година, за която имамъ цифри, отъ 21 хиляди вложители, 16,527 души сѫ вложители на суми до 50,000 л. — значи, дребна спестовностъ. Вѣрно е, че има и голѣми влогове — 226 души иматъ надъ 1 милионъ лева влогове. Но това сѫ, г-да, срѣдствата на търговцитъ, които сѫ извадени отъ обращение, както ви обясни много добре г-нъ министърътъ на финанситъ. Нѣкой търговецъ, който е продавалъ стоки, не може да купи веднага нови, временно той е принуденъ да остави паритъ си на влогъ въ банката.

Такова е положението и въ популярнитъ банки — дребна спестовностъ. Такова е положението и въ Спестовната каса, и въ кооперациитъ. И това прави честь на българина, който е наученъ още отъ най-старо време да връзва парици за черни дни — „бѣли пари за черни дни“.

Блестящъ примѣръ имаме, г-да, съ вътрешния 3½ милиарденъ заемъ. Съ какви мъжи, съ колко усилия министъръ Турлаковъ презъ 1921 г. можа да събере около

100 милиона лева, като и чиновниците задължително записваха от своите заплати. Със каква лекота г-нъ министър Божилов събра от патриотични и родолюбиви българи в касата на държавата тия $3\frac{1}{2}$ милиарда лева; дори той смъта, че ще се надхвърли тая цифра! Задължителността на тоя заем, г-да, бѣше за мене по-скоро едно подсказване на стопанскитѣ деятели за минималната тѣхна вѣска, защото действително ние видѣхме, че задължителнитѣ тѣхни вноски сѣ много по-малки, отколкото доизпълнително и незадължително записаха.

Тукъ му е мѣстото да кажа нѣколко думи и за кредита. Нашата кредитна система, г-да, е отлична. Вие не ще я срещнете никѣде. Това казвамъ за ония млади хора, които не сѣ доволни отъ политиката на правителството и които често пѣти виждатъ само лошото. Тя сѣщо издържѣ блестящъ успѣхъ презъ тежкитѣ години, които живѣемъ, като посрещна всички нужди, както на стопанскитѣ деятели, така и на държавата. Българската народна банка, сѣ вѣйната замястница банка „Български кредит“, частнитѣ банки, Българската земеделска банка, популярнитѣ банки, кооперациитѣ и Спестовната каса, сѣ една пълна мрежа за влогове и за заеми. Азъ не сподѣлямъ мнението на г-нъ Савовъ, че въ популярнитѣ банки има нѣщо гнило. Може да има нередовности въ нѣкои популярни банки, които се навѣдиха напоследѣкъ много. Държавата още не е турнала рамки на тѣхната дейность, не пригоди закона, не взема навреме мѣрки. Правителството — не нашето правителство, не правителството, което ние крепимъ, а това, което бѣше преди него — бѣше длъжно да регулира и тѣхния кредитъ, и тѣхната организация. Азъ съмъ напълно убеденъ, че новата управа на Земеделската банка вече има поставена задача и въ това направление. Ние вече чуваме за обединение на сюзитѣ, което е единъ признакъ, че ще почнемъ да градимъ и да работимъ нѣщо здраво, нѣщо полезно. Почваме отъ сюзитѣ и ще отидемъ къмъ периферията.

Таско Стоилковъ: Още не сѣ се споразумѣли. (Оживление)

Петъръ Дограмалчиевъ: Ш: се споразумѣтъ, ще стане.

Стамо Колчевъ: Кредитна инфлация, г-да, сѣщо нѣма. Азъ тукъ мога да посоча една таблица, която имамъ на ръка. Отъ 2 милиарда и половина — пакъ ще говоря само за банка „Български кредит“, отъ която имамъ данни — на каквато сума възлиза днесъ плащанитѣ на тая банка, която има едва 6-годишенъ животъ, 1,787,000,000 л. сѣ дадени за следнитѣ цели, въ кръгли цифри: монополни зърнени храни, варива, фуражи — 469 милиона лева; немонаполни зърнени храни и варива — 24 милиона лева; монополни текстилни влакна вълна и рипинъ — 16 милиона лева; авансирано на Дирекцията за храноизносъ срещу покупка на царевича — 100 милиона лева, за покупка на вълна — която правителството бѣше купило отъ Америка и която днесъ стои въ Йокхама — 79 милиона лева; тютюни отъ реколти 1939 и 1940 години — 144 милиона лева; млѣчни произведения — 4 милиона лева; текстилни произведения — 5 милиона лева; жѣлѣзо, стомана и други — 124 милиона лева; маслодайни семена — 92 милиона лева; книжни материали — 9 милиона лева; дървесъвъ материалъ — 1,200,000 л.; щесни — 2 милиона лева; пуллове и мармалади — 62 милиона лева; вино — 38 милиона лева; циментъ и пр. — 18 милиона лева.

Съобщавамъ ви само по-едритѣ цифри. Има и други по-дробни суми — ще ги изброя, за да видите колко сѣ необходими и колко се гледа съ здраво око на кредитната политика; бои, земеделски произведения, златни монети — има нѣколко наподоени — агнешки кожи, колониални стоки, оризова арпа, анасонъ и анатолъ, яйца, каменна соль, розово масло, разни военни доставки, подъ гаранция на държавата чрезъ „Българска търговия“ и „Българска трояншеностъ“, които помагатъ на нашата индустрия и ташата търговия и др. На „Българска търговия“ сѣ дадени 384 милиона лева, а напоследѣкъ и за доставкитѣ отъ Италия — близу 600 милиона лева; товарни документи за чзносъ на стоки — 60 милиона лева. Всичко това прави 1,780,000,000 л. Тия стоки сѣ заложени. Банката е дала пари за доставката имъ, за снабдяване на населението, за облекчаване на кризата, която всички чувствуваме.

Кой може да твърди, че имаме кредитна инфлация? Дадохме ли пари за консумативни цели, дадохме ли пари за неоправдани цели? Не. Българската земеделска и кооперативна банка дава на държавата по закони, които ние гласуваме; вие знаете целитѣ и на Храноизноса, а така сѣщо и за повдигане на земеделието. Азъ, обаче, чакамъ

отъ Земеделската банка, особено при новата ѣ управа, да развие мелиоративния кредитъ, ипотечния кредитъ на земеделцитѣ и дори да подпомогне Ипотекарната банка да засили своята дейность. Защото, г-да, ние нѣмаме ипотеченъ кредитъ. У насъ ще настѣпи и жилищна криза, ако ние не улеснимъ строежа. Идеята бѣше да се внесатъ капиталитѣ отъвънъ, но това не стана. Ние можемъ да дадемъ срѣдства и на Ипотекарната банка, и тя чака това.

Министърътъ на финанситѣ г-нъ Божиловъ здраво контролира и строго следи, щото тия институти да служатъ на народъ и държава, и въ своята политика да не изпадатъ въ крайность и да създаватъ сътресения въ стопанството. Азъ поне съмъ свидетелъ на тая контрола, която се упражнява между другото и въ нашата банка. Кредитътъ се използва само за производство и снабдяване, както казахъ, тѣй необходими и ценни за сегашното време.

Поддържамъ напълно мнението и тезата на г-нъ Кюсеивановъ, председателъ на бюджетарната комисия, който въ миналата сесия поиска отъ правителството да тури въ редъ вече и въпроса за заздравяване на кредита. Тогаватой изказа много ценни мисли. Той поиска по законодателенъ пѣтъ да се уреди въпросътъ за плащането на хирографарнитѣ вземания по реда на тѣхното възникване. Това е една много здрава мисль, и азъ смѣтамъ, че правителството ще я възприеме, защото кредитътъ, на който предстоятъ голѣми задачи следъ свѣршването на войната, трѣбва да бѣде заздравенъ и организиранъ.

Ще кажа нѣколко думи и за дейността на Погасителната каса. Споредъ мене, Погасителната каса не е вече Погасителна каса. Тя е най-голѣмата държавна банка. Щомъ тя има вземания 6,600,000,000 л. кръгло, щомъ тя има 264,000 длъжници, тя е вече *par excellence* държавна банка.

Министъръ Добри Божиловъ: Цифрата е вече друга.

Стамо Колчевъ: Може да грѣша, г-не министре.

Министъръ Добри Божиловъ: Повече ще станатъ.

Стамо Колчевъ: Ние виждаме, че отъ тия 264,000 длъжници земеделски стопани сѣ 86.7%. Ние виждаме, че и по сума тѣ държатъ първенство — на тѣхъ намалението на дълговетѣ е 1,780,000,000 л., на търговцитѣ — 47,000,000 л. и на занаятчиитѣ — 91,000,000 л. Държавата е напразила много голѣми жертви, които не се ценятъ, не се виждатъ, но това сѣ жертви, които тежатъ на бюджетатѣ ѣ Държавата е дала досега, както казахъ, 1,783,000,000 л. за облекчение задълженията на земеделцитѣ — сѣ намаленията, които се правятъ на тѣхнитѣ задължения — а на другитѣ съсловия тя е дала само 139,000,000 л. Кой ще отрече, че именно тая власть, която ние поддържаме, е направила най-голѣмитѣ улеснения на земеделското население? Най-голѣмъ процентъ отъ длъжницитѣ сѣ отъ 10,000 л. до 20,000 л. — тѣ представляватъ 27% отъ броя на всички длъжници, а длъжницитѣ отъ 2,000 л. до 40,000 л. представляватъ 84% отъ броя на всички длъжници.

Г-да народни представители! Днесъ има надежда, че земеделецътъ, на когото се увеличи доходътъ и на когото трудътъ се плаща по-скѣпо, може и е длъженъ да уреди смѣткитѣ си въ Погасителната каса. Всички депутати, които още волятъ длъжници при г-да министритѣ сѣ молба да бждатъ облекчавани пр., правятъ много голѣма грѣшка, лоша услуга на държавата и на самитѣ стопани. Защото, г-да, ако въ този моментъ, ако сега нашитѣ стопани не съумѣятъ да се издължатъ, както на Погасителната каса, която имъ прави близу 60% намаление на тѣхнитѣ задължения, кога другъ пѣтъ ще направи това?

Таско Стоилковъ: Затова удариха болшевицитѣ! (Смѣхъ)

Сирко Стачевъ: Право е. Истината преди всичко.

Стамо Колчевъ: Не можахъ да разбера, бай Таско. — Ако и сега казвамъ, ние не отървемъ земеделцитѣ и длъжницитѣ отъ тѣхнитѣ задължения и къмъ Погасителната каса, и къмъ другитѣ кредитни учреждения, и не ги подготвимъ за оная трансформация, която трѣбва да продължи, следъ като войната свѣрши, кога другъ пѣтъ ще имаме такива добри условия да направимъ това? Днесъ зърненото производство ни е потрѣбно. Може би ние, ще се позабавимъ въ трансформирането на нашето земеделие. Позвовете ми да спомна една мисль, която г-нъ министъръ Божиловъ преди година ни каза тукъ: „Това оти-

ване към водно производство, към ягоди, домати и пр. мене ме плаши.“ Той е бил предвидлив. Още тогава той е предчувствувал, че може да стане по-ценно зърното, както и стана. Днес не обръщаме внимание на ягодите и домати, не държим смътка колко ябълки и колко ягоди произвеждаме, но колко зърно имаме, къде е, търсим го и се мъчим да го разпределим по-правилно.

Аз мисля, че е нужно държавата и правителството, и ние да се погрижим да постветваме нашите избиратели, българските граждани и селяни, да побързат да се издължат с тези банкноти, които държат в своите пояси и които така лесно спечелиха. Един примър. Нашият колега от Симоков ми каза, че един селянин от с. Алино засъл само 60 декара с картофи и получи 600.000 л. от тия картофи — една камара пари — и той се чуди по какъв път с му дошли тия пари! Този човък и такива като него, които имат по два-три декара, каквито аз познавам в моята околия — а тя е една от най-бедните околии — получи по 20.000-30.000 л. от картофи и лен. Сега е време тези хора да се издължат и да се подготвят за новата работа, която им предстои след приключването на войната.

Връщам се пак към бюджетопоекта. Г-н министър Божилов търси приходи по един виртуозен начин и ги намира. Кой можеше да допусне, че при затрудненията, в които живеем, ще се съберат десетки милиарди лева за снабдяване на държавата, по-специално за военни нужди? Той ги търси и в доставки на кредит за няколко години. Той ги потърси в вътрешния заем, в специалния данък върху военновременни печалби, в данък върху евренит, в увеличение на нфкои облози, но постепенно, внимателно и по начин да не смущава стопанството.

Най-интересен беше начинът за събиране на недо-борит и глобит чрез опрощаване. Той каза: „Опрощаване“. Ние гласувахме тук една фискална амнистия. Целта беше, ако плати половината, другото се прощава. Той и по този път можа да донесе приходи на държавата.

Той уреди касовата служба на държавата по начин, в което време да има срѣдства и да посрѣща трочните нужди на управлението. Държавната контрола и отчетност е навременна, особено след създаването и увеличаването на областните смѣтни палати. Финансовото счетоводство ни дава вече навреме данни за приходи и разходи. Това личи и от печатаното изложение, което ни разладе г-н министърът. То е тоже нѣщо ново. Порано го нѣмаше. Съ него той ни помогна да се ориентираме бързо за държавните финанси.

Държавата плаща много навреме своите ангажименти и с това, повтарям, издигна своя кредит и своя престиж. Тя дори днес дава и аванси за своето бързо и по-евтино снабдяване.

Държавните данци сѣ разпредѣлени възможно най-правилно — възможно, като се има предвид, че г-н министърът по управлението на финансите в едно не-нормално време и нѣмаше възможност да смѣнява си-стемите.

Прѣки или косвени трѣбва да бждат новите данци? Това за мене, г-да, в днешния момент не е толкова важно. По-късно, когато минат сегашните изненади, ние ще се спрем на най-здравата система. Сега нито има възможност, нито е полезно да правим експерименти, да минаваме от една система към друга и да се излагаме на изненади.

Облозите за уравниелния фонд, например, сѣ също една нова идея, и тѣ ще допринесат извънредно много за облекчение на най-слабите консуматори. Погрѣшно е, обаче, да облага артикули, които ние консумираме, като, например, спирт или други артикули, които масово се консумират, защото по този начин ние сами подпомагаме поскубяването на живота. Според мен, трѣбва да се облагат само луксозните стоки, които се купуват от малко и от по-състоятелни хора.

Най-новото, което виждаме в бюджета за 1942 г., е, че нашият министър на финансите изпълнява ангажиментите си по доставките на кредит и връща около 1.800.000.000 л. обратно в Българската народна банка.

Равновесието на бюджета е едно от условията за ста-билитета на нашата монета. Ние го имаме.

Повтарям: лудото спекулиране с недвижимите имоти в София се спрѣ. Настѣпи успокоение.

Каква връзка може да има, например, с стойността на монетата следното обстоятелство — че калаята, който се продаваше 140 л. кг., днес има цена 1.600 или 2.000 л.? Така е с цените на каучука, кожата, жѣлзото, дори с

цената на житото. Вземете предвид и цените на стоките в София и в Кавала. Нима в Кавала, където ние плащаме 3 до 4 пъти по-скѣпо за нѣкои артикули, нашият лев е по-малочетен, отколкото в София? Липсата на възможност да снабдяваме населението там, скѣпният транспорт, липсата на жѣлзници и пр., повишават цените неимоверно. Ако високите цени се отразяват на стойността на лева, ще дойдем до парадокса: в Кавала нашият лев е по-евтин, в София по-скѣп!

Повишението на цените сѣ дължи, както казах, на липсата на стоки, а не на обезценяването на лева. В Германия, макар че марката е стабилна, пак се чувства липсата на нѣкои стоки, но има дисциплина, има търпение, има вѣра в държавата и в нейната монета.

Да управляваш, значи да предвиждаш. И тук имаме силата на нашия министър на финансите. Той познава много добре нашето стопанство, той се занимава много отдавна с търговия, с производство, с кредит, и неговите предвиждания сѣ вѣрни. Той знае добре да си служи с цифрите, и неговите пресмѣтания всѣкога се покриват. Това е особено ценно за времето, в което живеем. Вѣрѣки всичко, той всѣки път все си има по един марж, оставен настрана, за всѣки случай. Такъв е маржът, който ще се очертае по бюджета за 1941 г. и който ще послужи за евентуални непредвидени или извънредни нужди през 1942 г.

Най-големите данци сѣ плащали покорените народи. И ние на свой ред, без да бждем покорени, бѣхме заставени да плащаме репарации. За спиране плащането на тия репарации г-н Божилов има своята голяма заслуга. Той има такава и за уреждане плащането на нашите външни заеми по един удачен и задоволителен начин. Кой можеше да мисли за изкупуване облигации от наши външни заеми при сегашните нужди на държавата? Той намѣри стотици милиони срѣдства и за тая цел. Ние имаме една спогодба с Франция — даваме тютюни за плащане лихвите по нашите заеми. Това е от голям интерес за нашия производител, а и запазилиме нашия добър кредит, сѣ какъвто се ползуваме в Франция, за разлика от всички наши съседи.

Здравата финансова политика изисква, добитите доходи да се използват за обща полза и да не се покриват сѣдно едно съсловие за смѣтка на друго. В последните години, обаче, ние харчим повече за военни нужди. Но влѣзе ли държавата в конфликт с народа по този повод? Разходите се оправдаха, защото българските синове бѣха облѣчени, обути и добре хранени, когато бѣха повикани под знамената, а и тѣхните семейства бѣха подкрепени.

Министърът се мъчи да бжде, по възможност, справедлив при облагането и търси доходите повече там, където ги има. Той плаща малките доходи и дребните съществувания. Малките земеделски стопанства не плащат данци. Трудящите се, служителите и работниците сѣ до 18.000 л. доход сѣщо не плащат данци. Той се старае чрез приходи да събере срѣдства за хазната, но пък чрез разходите ги връща на частното стопанство, разбира се, като изключим извънредните нужди, поради конюнктурата, които му се налагат като първостепенни.

Поощрението на производството, подобренето на заплатите и пенсиите, особено инвалидните, па дори и пенсией на земеделците, ни подчертават тази негова грижа.

Аз не виждам по фискални причини да е спѣната нѣкоя инициатива. Напротив, има съсловия, които много малко или почти нищо не плащат в сравнение с тѣхните доходи и тия на другите съсловия, които плащат по пропорционалната или по подоходната система. Земеделците, например, не плаща според доходите си. Не може да се събира еднакъв данък върху декар, засѣт с зърно и с интензивни култури. Ако облагаем според доходите, ще имаме много повече приходи, които ще дадем пак на земеделците, което по новите приготвени планове се нуждае от много и много срѣдства. Министърът знае сѣ какъв труд и пот се печелят срѣдствата, които прибира от данкоплатците, знае цената на парата и я пести възможно най-добре. Ние виждаме, че бюджетът на Финансовото министерство, в сравнение с бюджетите на другите министерства, прави изключение по отношение увеличения. Той не предвижда такива. Той иска да служи за примѣр в туй отношение на своите колеги.

Не много отдавна г-н министърът забеляза, че курсът на облигациите от Погасителната каса се качва бързо, че почва да се спекулира с тѣх, че вече стигат повишение 70 и повече лева в провинцията, че

това затруднява облекчението длъжници и по-специално земеделците при плащане на тяхните анюитети. Той веднага поиска, и ние, банкит, държавни и полудържавни, чуствахме на пазара повече облигации, за да се понижат тяхният курс и така се помогна на ония, които се издължават чрез облигации.

Тукъ му е мѣстото да кажа, че той още отсега се е замислил за срѣдносрочния индустриален кредитъ за възстановяване и подновяване на нашата индустрия. Далъ е задачата за разработване и щомъ се установи нуждата, тоя кредитъ ще се роди. Това е една предвидливост, която прави честъ на нашия министъръ. Още отсега ние трѣбва да помислимъ за това защото нашата индустрия въ продължение на 60 години растѣне малко по малко, по български, съ принадлежащия, съ купуване на външни машини — нови купени, но които сѣ работили десетки години въ индустрията. Тая индустрия не ще може утре по никакъвъ начинъ да конкурира на възобновената индустрия на други голѣми държави, и ние ще се изправимъ предъ една мъчнотия. Ако работническиятъ трудъ не ще може да намѣри приложение въ нашата индустрия, не ще бждемъ конкурентноспособни съ нашето производство.

Наши млади колеги искатъ нѣщо ново, търсятъ го въ организацията на държавата и като не намиратъ неговитъ отражения въ бюджета, заключаватъ, че бюджетътъ нищо ново не ни е далъ. Г-нъ министърътъ на финанситъ вече направи анализъ на цифритъ по бюджета и категорично заяви, че при наличността на голѣмитъ военни разходи, които ни се налагатъ поради времето и събитията, що изживяваме, а така сѣщо и при голѣмитъ разходи за заплати на държавнитъ служители, оставатъ малко срѣдства, и не може и въпросъ да става за творчество въ пълния смисълъ на думата. Той го призна. Той казва и причинитъ.

Драги млади колеги, пълни съ енергия и ентузиазъмъ! Налага ви се търпение. Не защото не искаме и ние творчество, но защото не можемъ да го постигнемъ по независещи отъ насъ причини. Я погледнете надире и вижте какво е направилъ младиятъ български народъ въ изминалитъ 60 години и го сравнете съ нашитъ съседи — не съ старитъ културни държави — за да се убедите, че въ много отношения ние сме ги изпреварили, че въ много отношения ние сме много по-добре организирани, че нѣкои отъ тия народи, макаръ и много по-рано освободени, взематъ примѣръ отъ насъ. Азъ, г-да, мога да ви посоча, че нашата организация на земеделския кредитъ вече е заемствувана и отъ сърбитъ, и отъ гърцитъ, и отъ румънитъ, па, ако щете, и отъ турцитъ. Предъ мене, като администраторъ на Земеделската банка, преди време се яви директорътъ на Земеделската банка отъ Цариградъ, съ около 30-40 души млади кооператори отъ Турция, дошли да проучатъ нашето кооперативно дѣло. Той ми заяви безъ стѣснение: „Г-не администраторе! Ние не се чувствуваме унижени, ние не чувствуваме свѣнъ отъ това, да дойдемъ да се поучимъ отъ нашата дъщеря, отъ дъщерята на нашата Земеделска банка, защото тя, казва, израстна, разхубавъ и е надминала своята майка.“ Тъ дойдоха да проучатъ кооперативното дѣло въ България, за да го приложатъ въ Турция. А вие знаете, че нѣкои у насъ още

сѣмѣтатъ, че турцитъ иматъ голѣми заслуги за организирането на нашия земеделски кредитъ. Азъ не сподѣлямъ това мнение, защото Митхадъ-паша при създаването на земеделскитъ каси е копиралъ европейското и го е присадилъ въ България. Той не е творецъ на нашата Земеделска банка. Нашата Земеделска банка има своето значение въ спестовността, която съществуваше още въ турско време между нашитъ еснафи, между нашитъ църковни настоятелства и пр. Фактътъ, че първитъ земеделски каси се откриха още въ турско време и следъ освобождението, въ мѣста, където е имало компактни български маси, подсказва, че това е точно така, както азъ го описвамъ.

Да посочвамъ ли заемствуването отъ насъ на трудова повинност, или висотата на нашата просвѣта, въ сравнение съ тая на другитъ държави, на нашата армия, на нашето земедѣлие? Не измѣстихме ли ние отъ германския пазаръ много по-силни отъ насъ държави? Ние сме творили и можемъ да творимъ, но за всичко ново сѣ необходими преди всичко срѣдства, а тѣ пѣкъ предполагагъ нови доходи, нови облагания, нови данъци.

Правителството, и по-специално финансовиятъ министъръ, заяви, че въ тия неспокойни времена не иска да смущава стопанството съ нови данъци. Мисля, че министърътъ на вътрешнитъ работи прави сега малко изключение съ внесения новъ законъ, засѣгащъ финанситъ на общинитъ. При спокойни времена ние можемъ да смѣнимъ и системата на облагане, и финансовата администрация, ако тя е негодна да даде нѣщо ново. Сега, обаче, това не е възможно. Азъ имамъ куража да заявя, че ще бжда много доволенъ, ако ние можемъ да запазимъ това, което имаме, което сме придобили най-вече презъ последнитъ години, и бихъ желалъ това лошо, което търпимъ, да продължи до свършването на войната. По-лошо да не идва! Азъ мисля, че усилията ни трѣбва да се насочатъ къмъ подпомагане правителството да спре влошаването. Да вземемъ актъ отъ хубавитъ, родолюбиви, патриотични и напѣтствени думи на г-на министра на финанситъ. Да внушимъ народу въра въ мощта на държавата, въра въ нейната политика, дисциплина, единение и готовност за жертви. Само така най-добре ще изпълнимъ задълженията си като негови представители.

Азъ одобрявамъ бюджета и ще го гласувамъ такъвъ, какъвто е представенъ. Моля и васъ да го гласувате, защото съмъ убеденъ, че никой не може да ни даде по-добъръ отъ него. (Продължителни ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Г-да народни представители! Моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието. За вторникъ, 22 декемврий, 15 ч., председателството, въ съгласие съ правителството, ви предлага следния дневенъ редъ:

Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1942 бюджетна година — продължение на разискванията.

Който приематъ предложението дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 13 ч.)

Подпредседателъ: **НИКОЛА ЗАХАРИЕВЪ**

Секретари: **АТАНАСЪ ЦВѢТКОВЪ**
ГЕОРГИ МИХАЙЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**